

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Міжнародні економічні відносини
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Тенденції зовнішньоекономічної політики України»
здобувача Яковенко Наталії Олександрівни

Науковий керівник: д. е. н., проф., Чужиков В. І.

_____ (підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації
здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., проф., Федірко О. А.

___ (підпис)

Київ 2025

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Міжнародні економічні відносини
Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

_____ С.І. Ткаленко

(підпис)

_____ 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ О.А. Федірко

(підпис)

_____ 2025 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти Яковенко Наталії Олександрівні
денної форми навчання

на тему «Тенденції зовнішньоекономічної політики України»

Тему затверджено наказом ректора Університету від від «____» _____ 20____ р. № ____

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Методологія дослідження зовнішньоекономічної політики країн (до 01.03.2025)
-----------------	--

Розділ 2	Аналіз тенденцій зовнішньоекономічної політики України (до 01.04.2025)
-----------------	---

Розділ 3	Модернізація зовнішньоекономічної політики України в процесі конвергенції з ЄС (до 01.05.2025)
-----------------	---

Об'єкт дослідження:	Зовнішньоекономічна політика України
Предмет дослідження:	Тренди, механізми і інструменти модернізації основних засад зовнішньоекономічної політики України в процесі її конвергенції з ЄС
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Дослідити характер, структуру, особливості модернізації зовнішньоекономічної політики України в процесі її зближення з ЄС

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1

1.1.	Суть та значення зовнішньоекономічної політики країни
1.2.	Методика оцінювання ефективності зовнішньоекономічної політики України

У розділі 2

2.1.	Структура зовнішньоекономічної політики України та її тренди
2.2.	Інструменти реалізації зовнішньоекономічної політики України
2.3.	Механізми імплементації зовнішньоекономічної політики України

У розділі 3

3.1.	Стратегічні основи модернізації зовнішньоекономічної політики України
3.2.	Напрямки реалізації «Спільного доробку» ЄС в Україні

Завдання підготував

науковий керівник

(підпис)

В. І. Чужиков

(ініціали, прізвище)

«02» 01 2025р.

Завдання одержав

здобувач

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«02» 01 2025р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота на тему «Тенденції зовнішньоекономічної політики України» містить 59 сторінок, 3 розділи, 9 рисунків, 10 таблиць, список використаних джерел з 61 найменувань, додатки.

Об'єктом дослідження є: зовнішньоекономічна політика України.

Предметом дослідження є: тренди, механізми і інструменти модернізації основних засад зовнішньоекономічної політики України в процесі її конвергенції з ЄС.

Метою кваліфікаційної бакалаврської роботи є: дослідження характеру, структури, особливостей модернізації зовнішньоекономічної політики України в процесі її зближення з ЄС. Відповідно до поставленої мети були визначені такі **завдання:**

1. Сформулювати визначення суті та значення зовнішньоекономічної політики України.
2. Методично проаналізувати та оцінити ефективність впроваджених заходів щодо розвитку зовнішньоекономічної політики України.
3. Визначити та охарактеризувати структуру зовнішньоекономічної політики України.
4. Проаналізувати інструменти впровадження зовнішньоекономічної політики в Україні.
5. Визначити які механізми імплементації використовує уряд України для виконання міжнародних правових норм.
6. Дослідити стратегічні основи модернізації зовнішньоекономічної політики України.
7. Дослідити напрямки реалізації «Спільного доробку» ЄС в Україні.

Методи дослідження та отримані з їх допомогою результати:

- Аналіз статистичних даних: оцінка динаміки зовнішньої торгівлі, експорту, імпорту, сальдо торгового балансу тощо.
- Експертні оцінки: інтерпретація тенденцій розвитку зовнішньоекономічної політики та її ефективності.
- Документальний аналіз: вивчення нормативно-правових актів, стратегічних документів, офіційних звітів, що регламентують зовнішньоекономічну діяльність України.
- Кореляційно-регресійний аналіз: визначення зв'язків між показниками зовнішньоекономічної діяльності, зокрема між експортною та імпортною квотами.

Практичне значення отриманих результатів: під час підготовки представленої кваліфікаційної бакалаврської роботи було розроблено механізм модернізації зовнішньоекономічної політики, який допоможе вдосконалити сформовану систему управління економічною складовою зовнішньоекономічної діяльності України.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи: 2025

Рік захисту роботи: 2025

Ключові слова: зовнішньоекономічна політика, експорт, імпорт, європейська інтеграція, державне регулювання, іноземні інвестиції, конкурентоспроможність.

В І Д Г У К
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
денної форми навчання спеціальності «292 Міжнародні економічні
відносини» освітньої програми «Міжнародні економічні відносини»

ЯКОВЕНКО НАТАЛІЇ ОЛЕКСАНДРІВНИ
(прізвище, ініціали)

на тему: «Тенденції зовнішньоекономічної політики України»
(назва теми)

1. **Актуальність теми:** зумовлена потужною диверсифікацією зовнішньоекономічних відносин України в глобальному економічному середовищі.
2. **Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи:** раціональна структура, використання аналітичного матеріалу.
3. **Наявність самостійних розробок автора:** обґрунтування трендів зовнішньоекономічної політики України; механізмів реалізації «Спільного доробку» («Доробку ЄС» в частині імплементації його основних положень).
4. **Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій:** окремі пропозиції авторки можна використати при викладанні курсу «міжнародна економіка».
5. **Наявність недоліків:** при написанні роботи мало місце некоректне цитування першоджерел; окремі таблиці потребують більш ретельного аналізу.
6. **Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК:** відповідає вимогам, рекомендована до захисту. Оцінка 35 балів.

Науковий керівник:

проректор, д.е.н., професор

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис)

В.І Чужиков
(прізвище, ініціали)

“ 04 ” червня 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ.....	6
1.1. Суть та значення зовнішньоекономічної політики країни.....	6
1.2. Методика оцінювання ефективності зовнішньоекономічної політики держави України.....	11
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ.....	18
2.1. Структура зовнішньоекономічної політики України та її тренди.....	18
2.2. Інструменти реалізації зовнішньоекономічної політики України.....	28
2.3. Механізми імплементації зовнішньоекономічної політики України.....	35
РОЗДІЛ III. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ КОНВЕРГЕНЦІЇ З ЄС.....	43
3.1. Стратегічні основи модернізації зовнішньоекономічної політики України.	43
3.2. Напрямки реалізації «Спільного доробку» ЄС в Україні.....	49
ВИСНОВОК.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ	66

ВСТУП

Актуальність теми. Зовнішньоекономічна політика має вагому роль для розвитку економіки кожної держави. Інвестиції, міжнародна торгівля та будь-які інші види економічної співпраці між державами відіграють важливе значення для процвітання та сталого економічного розвитку. Із використанням нових технологій та зростанням рівня глобалізації світової економіки, зовнішньоекономічна діяльність держав постає дедалі важливішою та дозволяє їм забезпечити розвиток і власну економічну стабільність.

Роль зовнішньоекономічної політики України важко переоцінити, бо саме зовнішньоекономічна діяльність завжди лишається пріоритетним напрямом державної економічної політики, який формує фундамент для розвитку вигідної торгівлі в державі та сприятливого інвестиційного клімату.

Нині під час глобалізаційних та інтеграційних процесів зовнішньоекономічна політика нашої країни перебуває в стані свого вдосконалення та безперервного розвитку. Ще слід взяти до уваги, що в нинішніх умовах економіки здійснюється постійне збільшення зовнішньоекономічних відносин як у галузі імпортування товарів і послуг із зарубіжних країн, так і в галузі експортування продуктів вітчизняних виробників закордон.

В період сьогодення, коли світова економіка перебуває на сучасному етапі розвитку, основним з напрямків економічної політики України є зростання експорту, збільшення частки продукції з високою доданою вартістю та зростання конкурентоспроможності українських товарів на зовнішніх ринках. Експорт продукції є важливим як підтримуючий і стабілізуючий чинник для регіонального виробництва та джерело іноземної валюти для економіки держави. Механізми модернізації експортної діяльності розглядаються на регіональному рівні як елемент

системи координації комплексу зовнішньоекономічних зв'язків, так як підтримка експортно-орієнтованих підприємств спричиняє зростання надходження коштів до областей нашої держави та допомагає регіональному розвитку.

Також зростають податкові надходження до державного бюджету та створюються нові робочі місця. Звичайно, зовнішньоекономічна діяльність є одним з основних джерел збагачення державного бюджету країни, що вказує на важливість її розвитку для розв'язання першочергових соціальних та економічних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика кількість зарубіжних та вітчизняних науковців присвятили велику увагу та детальний огляд проблеми зовнішньоекономічної політики України. Зокрема, це праці А.І. Даниленка, І.Ю. Єгорової та О.І. Амоші, які здійснюють аналіз напрямків розвитку зовнішньої торгівлі України, її участь у міжнародних економічних організаціях, трансформацію торговельної політики в сфері євроінтеграції. Однак, незважаючи на наявні дослідження, потребує подальшого вивчення питання актуальних тенденцій зовнішньоекономічної політики в умовах кризових викликів.

Мета і завдання дослідження. Метою даної роботи є дослідження особливостей, структури та характеру, модернізації зовнішньоекономічної політики України під час її наближення до ЄС.

Для досягнення мети дослідження були визначені наступні завдання:

1. Сформулювати поняття та значення зовнішньоекономічної політики України.
2. Здійснити аналіз та оцінити ефективність впроваджених заходів для розвитку зовнішньоекономічної політики України.
3. Визначити та окреслити структуру та риси зовнішньоекономічної політики України.

4. Зробити аналіз інструментів проведення зовнішньоекономічної політики в нашій державі.
5. Встановити механізми імплементації, які застосовує український уряд з метою реалізації норм міжнародного права.
6. Дослідити стратегічні основи модернізації зовнішньоекономічної політики України.
7. Дослідити напрямки реалізації «Спільного доробку» ЄС в Україні.

Об'єктом дослідження є: зовнішньоекономічна політика України.

Предметом дослідження є: механізми, інструменти та тренди реорганізації головних засад зовнішньоекономічної політики України під час її конвергенції з ЄС.

Методи дослідження. У роботі було застосовано такі методи дослідження: документальний аналіз, аналіз статистичних даних та експертні оцінки.

Інформаційна база дослідження включає узагальнений список джерел інформації: нормативно-правові акти України з питань зовнішньоекономічної діяльності, зокрема, закони, постанови, накази, розпорядження, укази, директиви та інші документи; статистичну інформацію про зовнішньоекономічну діяльність України: звіти, аналітичні дослідження, довідники, статистичні збірники та інші матеріали; науково-теоретичні праці вітчизняних та зарубіжних авторів з питань зовнішньоекономічної діяльності: збірники наукових праць, монографії, статті в наукових журналах, дисертації та інші видання; офіційні веб-ресурси державних органів України, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю: Міністерства закордонних справ, Міністерства економіки, Державної митної служби, Національного банку України та інші; документи міжнародних організацій, з якими співпрацює Україна у зовнішньоекономічній галузі: Європейського союзу, ООН, СОТ та інші; матеріали мас-медіа.

РОЗДІЛ І. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ КРАЇНИ

1.1. Суть та значення зовнішньоекономічної політики країни

Від розбудови економічної системи держави залежать етапи формування, напрямок руху, механізм реалізації державної політики в галузі міжнародних економічних зв'язків. При цьому реалізуються політичні та економічні цілі. В результаті цього, за метою виконання стратегії зовнішньоекономічна політика виступає продовженням внутрішньоекономічної політики, однак із власними зовнішніми чинниками та механізмами реалізації, через це вона взаємозалежна від внутрішньої політики.

Зовнішньоекономічна політика – це національна політика держави щодо інших суб'єктів світового господарства, якими можуть виступати країни, інститути та міжнародні організації та акціонерні товариства. Прийнято вважати, що держави у сфері міжнародних економічних зносин визначають за рівнем економічної та політичної розвинутості, ступенем розвитку науки і техніки, природними багатствами тощо. Отже, зовнішньоекономічна політика - це функція системи економіки та політики країни. [1]

Через це зовнішньоекономічна політика виступає каталізатором ринкових перетворень, вона, безумовно прискорює рух у цьому напрямі, однак, головна основа формування ефективної економічної системи - це функціонування внутрішніх економічних відносин. Внаслідок ефективного функціонування зовнішніх відносин стає реальним розв'язання низки локальних завдань, однак питання стратегії здійснюються на підставі внутрішніх економічних відносин. [2]

Виділяють певні основні та специфічні риси зовнішньоекономічної політики. Так, її головною рисою є створення та втілення в життя цілей зовнішньополітичної діяльності. Безперечно, утвердження програм і організація економічно-політичних дій завжди обумовлені певною конкретною ситуацією у міжнародному просторі.

Головною рисою, яка визначає сферу зовнішньополітичної діяльності будь-якої країни, є її можливість утримувати всередині політичну стабільність на належному рівні. Зв'язок та взаємна залежність зовнішньої та внутрішньої політики охоплює, фактично, усі галузі життя суспільства, науку, культуру та економіку. Через це, як уже зазначалося, внутрішня політика безспередньо діє на зовнішню у зворотному напрямку. Ефективно побудована зовнішня політика може активно реалізовувати цілі внутрішньої політики.

Внутрішня політика країни утверджує напрямки та засоби здійснення зовнішньої політики нашої держави, яка слугує меті внутрішньої політики і проводить її корективи згідно з міжнародними умовами.

Але, зовнішньоекономічній політиці притаманні свої ознаки, які відрізняються від внутрішньої економічної політики, зокрема:

- 1) втілення та утвердження цілей зовнішньоекономічної політики;
- 2) встановлення національних інтересів країни та їх узгодження із завданнями та цілями інших суб'єктів зовнішньоекономічної співпраці, що можуть бути стихійно-ринковими, конкурентними чи регульованими ринком;
- 3) національне теоретично-концептуальне та організаційно-інституційне забезпечення зовнішньоекономічної політики. [3, ст. 84-85]

Таким чином зовнішньоекономічна діяльність є об'єктом державного регулювання зовнішньоекономічної політики, що являє собою систему організаційно-правових, економічних операцій і співпраці вітчизняних суб'єктів господарювання з партнерами розвинутих держав для утвердження максимально можливої економічної вигоди та ефективності.

Проте зміст зовнішньополітичної діяльності країни не можливо розглядати окремо від характеру міжнародних відносин. Міжнародні

відносини включають надзвичайно велику й через те складну для сприйняття галузь процесів та явищ, їх повне розуміння, теоретичну впорядкованість та аналіз їх зв'язків.

Згідно зі статтею 10 Господарського кодексу України «зовнішньоекономічна політика, направлена на регулювання країною відносин суб'єктів господарювання з іноземними суб'єктами господарювання та захист національного ринку і вітчизняного товаровиробника» [4]. Дане означення, зазначене в законодавстві, повністю не відображає суть досліджуваного об'єкту. Більш повне означення дають складові елементи зовнішньоекономічної політики, що відображають в своїх працях дослідники. Зокрема, Гордуновський О.М. [5] до головних складових частин зовнішньоекономічної політики країни відносить: валютну політику; зовнішньоторговельну політику; політику у галузі науково-технічного співробітництва, митно-тарифну політику, політику у сфері залучення іноземних інвестицій; міграційну політику.

Улида В. Ю. [6] та Завгородній А. В. [7] вирізняють такі елементи: політика стимулювання іноземних інвестицій, міжнародна торговельна політика, валютна політика, митно-тарифна політика. Мельник А. О. [8] основними складовими та засобами зовнішньоекономічної політики вважає: двосторонні та багатосторонні договори та угоди, торговельну політику, валютно-кредитну політику, кредитно-грошову політику, митно-тарифні засоби, нетарифні засоби тощо.

Зовнішньоекономічна політика держави містить цілі та завдання, описані у науковій літературі. Розглянемо кілька із них, які найбільше відображають головні аспекти механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Так, Федосєєва Г.С. виокремлює «2 найбільш значущі цілі зовнішньоекономічної політики: мирне співіснування з членами міжнародного співтовариства відповідно до світового економічного порядку; забезпечення суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності належних умов для ведення

самостійної легальної прибуткової діяльності, полегшення доступу на світові ринки та збільшення присутності українських товарів на українському ринку за рахунок розвитку добросовісної конкуренції та сприяння підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних виробників». [9]

Домбровська С. М. до найбільш важливих цілей державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні відносить: «забезпечення рівноваги внутрішнього ринку держави та збалансованості економіки; стимулювання прогресивних структурних змін в економіці; утвердження найбільш сприятливих умов для залучення національної економіки в систему світового розподілу праці; наближення до ринкових структур розвинених зарубіжних країн». [10]

Інший науковець - Вороніна Ю. Е. додає до головних задач державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності: «диверсифікацію зовнішньоекономічних зв'язків, що дозволить знизити рівень залежності національної економіки від монопольного імпорту товарних позицій, що є стратегічно важливими для галузей вітчизняного виробництва, зокрема, енергоносіїв, матеріальних ресурсів (у тому числі – сировинних)» [11].

Виділення завдань і складових компонентів зовнішньоекономічної політики дали змогу сформувати зміст та можливість якісно охарактеризувати досліджуване поняття з особистої точки зору. Отже, я вважаю, що зовнішньоекономічна політика держави, насамперед, має стояти на захисті інтересів власних громадян, сприяти утвердженню базису у формі нормативно-законодавчих актів, гарантувати ефективну діяльність валютного ринку, та сприяти розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання у сфері інвестиційної привабливості. Ці дії забезпечать високу конкурентоспроможність країни на міжнародній арені і дадуть можливість займати певне місце та мати провідну роль у сфері міжнародних економічних відносин.

Серед принципів державного регулювання ЗЕД можна виіслити наступні:

- створення нової та якісної стратегії розвитку зовнішньої економіки, в результаті запровадження процесів європейської інтеграції;
- забезпечення якісних економічних запроваджень відповідно до національних інтересів та з метою захисту економічної безпеки держави;
- забезпечення відповідної підтримки вітчизняним суб'єктам міжнародної економічної діяльності задля підвищення конкурентоспроможності;
- утвердження рівноправності серед держав-учасників міжнародної співпраці;
- формування сильної позиції національної економіки на міжнародній арені згідно зі стандартами та параметрами міжнародного масштабу;
- врахування високих темпів розвитку міжнародної економіки та забезпечення якісного опрацювання сучасних умов глобалізації. [12]

Стосовно значення зовнішньоекономічної політики для держави, то їй належить основна роль в утвердженні економічної стратегії країни, так як вона відповідає за інтеграцію національної економіки в світову систему господарювання, що дозволяє розширити ринок збуту для вітчизняних товарів, запровадити новітні технології, залучити іноземні інвестиції та підвищити конкурентоспроможність національного виробництва. Завдяки ефективному запровадженню зовнішньоекономічної політики держава може попіклуватися про добробут населення за допомогою створення нових робочих місць, при цьому забезпечивши стабільне економічне зростання країни.

Ключове завдання зовнішньоекономічної політики - сприяння експорту, що дасть змогу державі одержати додаткові валютні надходження, зменшити дефіцит платіжного балансу та забезпечувати стабільність національної валюти. За допомогою активної участі держави у міжнародній торгівлі вона може значно диверсифікувати економіку та стати менш залежною від внутрішнього попиту. Залучення іноземних інвестицій - це ще один напрямок зовнішньоекономічної політики, так як іноземні інвестори не тільки

закладають кошти у розвиток національної економіки, а й запроваджують нові технології, приносять новий досвід управління та надають доступ до міжнародних ринків, що має наслідком підвищення якості продукції і продуктивності праці та, модернізацію виробництва.

Ще зовнішньоекономічна політика сприяє розвитку інфраструктури, так як для утвердження інвестицій і ефективної торгівлі слід мати розвинуту інформаційну, енергетичну та транспортну інфраструктуру, що покращить умови для організації бізнесу та підвищить інвестиційну привабливість держави. Зовнішньоекономічна політика дозволяє підвищити життєвий рівень громадян, так як розвиток підприємництва та економічне зростання утверджують нові можливості для працевлаштування населення та підвищують доходи громадян.

Отже, за допомогою зовнішньоекономічної політики формується сталий економічний розвиток, що сприяє зростанню конкурентоспроможності національної економіки та покращенню добробуту населення країни.

1.2. Методика оцінювання ефективності зовнішньоекономічної політики

Оцінювання ефективності зовнішньоекономічної політики держави - це основний інструмент для визначення результативності заходів, направлених на інтеграцію національної економіки у світову систему. Даний процес включає застосування різних підходів і методів, що дадуть змогу комплексно проаналізувати вплив зовнішньоекономічної діяльності на економічний розвиток країни.

Одним із таких підходів є застосування системи якісних і кількісних показників, що показують стан зовнішньоекономічної діяльності. До них належать: сальдо торговельного балансу, обсяги експорту та імпорту, рівень

іноземних інвестицій, індекси конкурентоспроможності національної продукції, а ще - частка зовнішньої торгівлі у валовому внутрішньому продукті. Зазначені дані дають змогу оцінити, наскільки ефективно держава використовує власні ресурси для залучення іноземного капіталу та участі в міжнародній торгівлі.

Одним із показників розвитку економіки держави в цілому є рівень розвитку зовнішньоторговельних зв'язків. Зараз українська зовнішня торгівля зазнає впливу різних факторів, зокрема: політичних, гуманітарних, економічних, екологічних, культурних, військових та інших. Інтеграція зовнішньої торгівлі України у систему світової торгівлі базується на обов'язковому врахуванні її головних тенденцій розвитку, зокрема:

- Україна вдосконалює та ускладнює товарну структуру у світовому товарообізі з допомогою створення та використання товарів іновацій та нових високих технологій;
- швидкі темпи збільшення обсягів товарообігу, оскільки кожна держава має на меті досягнути активної позиції у системі світової торгівлі;
- відкриття нових географічних горизонтів у сфері обігу товарів;
- прагнення більше запроваджувати взаємообмін послугами в результаті стабільних процесів вдосконалення новітніх технологій;
- підвищений вплив транснаціональних корпорацій на сферу зовнішньої торгівлі внаслідок технологічних проривів та вдосконалень[13]

Зовнішня торгівля потребує неабиякої уваги уряду, оскільки не тільки підвищує ВВП держави. Вона також показує позиції наших виробників у сфері світової торгівлі та характеризує загальну конкурентоспроможність вітчизняної продукції. [14]

Головними показниками зовнішньої торгівлі України є значення експорту та імпорту, відображені у табл. 1.1.

В результаті дослідження динаміки показників зовнішньої торгівлі України можемо зробити висновок, що ситуація протягом досліджуваних

років була нестабільною. У 2021 році спостерігається значне зростання показнику експорту, в той час як у 2022 – показник різко знижується.

Таблиця 1.1 - Динаміка показників зовнішньої торгівлі України за 2020-2024рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2024/2020
Обсяг експорту, млн грн	49191	68072	44148	37584	41733	84,8
Частка в зовнішньоторговельному обороті, %	47,5	48,3	44,4	37,0	37,1	78,1
Обсяг імпорту, млн грн	54336	72843	55273	63763	70751	130,2
Частка в зовнішньоторговельному обороті, %	52,5	51,6	55,6	62,9	62,9	119,8
Зовнішньоторговельний оборот, млн грн.	103527	140915	99421	101347	112484	108,7
Сальдо зовнішньої торгівлі, млн грн.	-5145	-4771	-11125	-26179	-29018	564,0

Джерело: складено автором на основі [15]

2023 рік показує знову падіння показників. Результат експорту 2024 року виявився нижчим на 15,2% за обсяги 2020 р.. Максимальне значення для зовнішньоторговельного обороту показник експорту мав у 2021 році – 48,3%, а от протилежне, найменше – у 2023, що становило 37,0%.Протягом проаналізованого терміну показник зменшився на 21,9 %.

Обсяг імпорту також визначається неоднозначною динамікою. З наведеної таблиці бачимо, що за п'ять розглянутих років імпорт коливався в значенні кожного року. Показник збільшився на 30,2%, як і зросла його частка у загальному обсязі зовнішньої торгівлі - на 19,8%. Є позитвним значення зовнішньоторговельного обороту за досліджувані роки, котрий збільшився на 8,7%. Обсяг імпорту переважає над експортом, оскільки сальдо зовнішньої торгівлі за 2020-2024 роки мало від'ємні значення. Негативне сальдо зовнішньої торгівлі зросло з 4,8 млрд. дол.. США до 29,0 млрд. дол..США.

Причинами чого є руйнування виробничих потужностей та інфраструктури в результаті воєнних дій, зростання імпорту для задоволення внутрішніх потреб (в енергетиці та обороні), зниження світових цін на ключові експортні товари України (зернові культури та металургійна продукція). Зовнішня торгівля України зазнала важкого удару внаслідок пандемії у 2020 році, а надалі ситуацію погіршив початок війни Росії проти України.

Уважно досліджуючи, експортну та імпорتنу квоти, можна спостерігати позитивну динаміку та розвиток національного виробництва, покращення його структури та модернізацію. Проте підвищується загроза трансформації структури та підлаштування організації виробництва в результаті впливу певних негативних чинників зовнішнього середовища.

Експорт має на меті забезпечити торгові відносини з світовими партнерами, може висвітлити державу як конкурентоспроможного учасника міжнародного співробітництва та сформувати позитивний, надійний образ країни як партнера. В свою чергу імпорт є корисним для окремих конкретних споживачів та заповнює державний внутрішній ринок якісними товарами та необхідними матеріалами, продуктами інноваційних технологій тощо. [13]

Отже кожен з даних елементів зовнішньої торгівлі по-своєму є дуже корисним як для внутрішньої, так і зовнішньої економіки держави. Ключове завдання умпорту та експорту можемо визначити із застосуванням такого поглибленого дослідження, як кореляційно-регресійний аналіз.

Застосування кореляційного аналізу дає змогу обчислити наскільки міцним є зв'язок серед змінних чинників, визначає, що найбільше впливає на результат та показує як змінюється результативність залежно від зміни певних чинників. Регресійний аналіз в свою чергу дає можливість визначити співзалежність між чинниками та створити рівняння регресії. Дане рівняння в подальшому застосовується на практиці для встановлення співзалежності між змінними чинниками та виражається вона випадковою чи достовірною. В

майбутньому вона застосовується для складання стратегічних планів і прогнозів.

Нині поширеним є прийом поєднання кореляційного та регресійного аналізів. Початковими даними є показник результату (Y) та показник, який мав вплив на нього (X). Надалі слід визначитися з видом регресійного рівняння - відповідний вид математичного рівняння, який найбільше показує щільність залежності, яка досліджується. Вибір рівняння є дуже важливим, адже від нього напряму залежить коректність результату задачі.

Використовуючи значення коефіцієнта кореляції та застосувавши опис міцності зв'язку (табл. 1.2) можемо оцінити наскільки все таки є міцною співзалежність між показниками.

Таблиця 1.2 - Характеристика міцності зв'язку

Значення коефіцієнта кореляції	0,1...0,3	0,31...0,5	0,51...0,7	0,71...0,9	0,91...0,99
Характеристика міцності зв'язку	Легка	Помірна	Помітна	Сильна	Дуже сильна

Джерело: складено автором на основі [13]

Можемо поачити приклад застосування кореляційно-регресійного аналізу з метою описати міцність зв'язку серед двох показників. А саме між квотами експорту та імпорту України за 2020-2023 рр.. (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 - Динаміка показників експортної та імпортної квот України за 2020-2023 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р.
X_i	31,6	34,0	27,2	21,0
Y_i	36,0	36,4	34,1	35,7

Джерело: складено автором на основі [15]

Надалі розрахуємо середні значення показників для обчислення:

$$\bar{X} = \frac{31,6 + 34,0 + 27,2 + 21,0}{4} = \frac{113,8}{4} = 28,45$$

$$\bar{Y} = \frac{36,0 + 36,4 + 34,1 + 35,7}{4} = \frac{142,2}{4} = 35,55$$

Побудуємо таблицю динаміки відхилень експортної та імпоротної квот України (табл. 1.4.).

Таблиця 1.4. – Динаміка відхилень експортної та імпоротної квот України за 2020-2023 рр..

Рік	$X_i - \bar{X}$	$Y_i - \bar{Y}$	$(X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})$	$(X_i - \bar{X})^2$	$(Y_i - \bar{Y})^2$
2020	3,15	0,45	1,4175	9,9225	0,2025
2021	5,55	0,85	4,7175	30,8025	0,7225
2022	-1,25	-1,45	1,8125	1,5625	2,1025
2023	-7,48	0,15	-1,1175	55,5025	0,0225
Разом			6,83	97,79	3,05

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Формулою (1.1), за допомогою якої ми можемо розрахувати коефіцієнт кореляції виглядає наступним чином:

$$r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 * \sum_{i=1}^n (Y_i - \bar{Y})^2}} \quad (1.1)$$

Підставивши одержані розрахунки, маємо: $r_{xy} = 6,83 / 17,28 = 0,39$.

Оскільки отриманий результат – 0,39 є додатним значенням, можемо зробити висновок, що спів залежність між квотами за 2020-2023 роки є позитивною. Звернувшись до табл. 1.2 можна визначити, що міцність зв'язку між ними є помірною. Тому протягом досліджуваного періоду зі зростанням експортної квоти на 1%, імпортна зростала в середньому на 0,07%.

Оскільки формула зв'язу є лінійною, регресійне рівняння буде виглядати наступним чином: $Y = a + bX$. Використовуючи формулу 1.2. обчислимо змінну b .

$$b = \frac{\sum (X_i - \bar{X})(Y - \bar{Y})}{\sum (X_i - \bar{X})^2} = \frac{6,83}{97,79} = 0,0698 \quad (1.2)$$

$$a = Y_i - b \times \bar{X} = 35,55 - 0,0698 \times 28,45 = 33,564$$

Підставивши отримані складові, побудуємо лінійне рівняння:

$$Y = 33,564 + 0,0698X$$

Після проведення аналізу щодо якості запровадження зовнішньоекономічної політики в Україні протягом 2020-2024 рр., можна зробити висновок, що вона була малоефективною в цей період. Сальдо зовнішньої торгівлі було від'ємним, експорт та імпорт динамічно, проте нестабільно розвивалися.

Постачання вітчизняної продукції на іноземні ринки скоротилася втричі в результаті початку повномасштабної війни Росії проти України. Внаслідок цього, на жаль, значно постраждала економіка нашої держави.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

2.1. Структура зовнішньоекономічної політики України та її тренди

Проведення зовнішньоекономічної політики відбувається для створення найбільш сприятливих умов для забезпечення доступу української економіки до світового торгового співтовариства та вдосконалення конкурентноспроможних якостей держави на іноземних ринках. Також ключовою метою є відстоювання власних зацікавлень та підтримка якісної модернізації внутрішнього ринку та його розвитку.

Найважливішими складовими частинами політики в сфері зовнішніх економічних відносин нашої держави є зовнішньоторговельна політика (яка включає митно-тарифну, імпорту та експортну політику), політика в галузі запровадження вкладень капіталу за кордоном та інвестиційної привабливості для іноземних партнерів. Зовнішньоекономічна політика повинна виконувати завдання стосовно встановлення балансу в географічній структурі операцій зовнішньої торгівлі з регіонами за допомогою міграційної та валютної політики.

Коли застосовувати об'єктний підхід до визначення структури зовнішньо-економічної політики, то узагальнюючи, можемо згрупувати її складові частини наступним чином (рис. 2.1).

1) зовнішньоторговельна політика – базується на врегулюванні зовнішньоторговельних відносин через застосування тарифних (у тому числі з інструментами митного регулювання) і нетарифних методів, які здійснюються для утвердження додатного сальдо платіжного балансу та ефективного застосування економічного потенціалу держави;

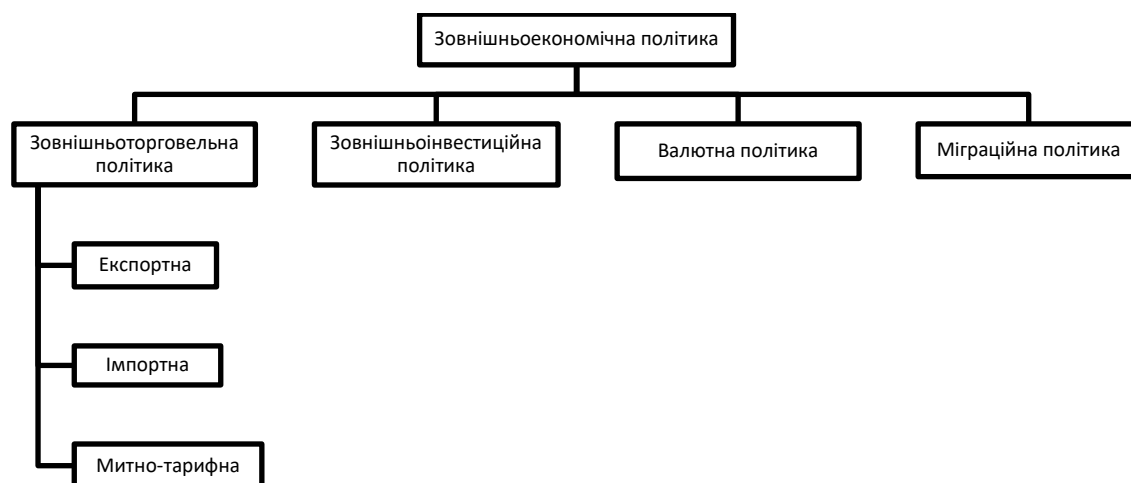

Рис. 2.1 - Структура зовнішньоекономічної політики

Джерело: складено автором на основі [5].

2) зовнішня інвестиційна політика – має на меті розроблення та проведення заходів стосовно залучення й ефективного застосування іноземних інвестицій на території держави та врегулювання процесу інвестування за кордон;

3) валютна політика - визначає систему дій по врегулюванні валютних відносин для підтримки економічної стабільності й утвердження основ для розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, як інструменти втілення цієї політики застосовуються процедури надання/отримання валютних кредитів, регулювання валютного курсу, а також утворення строкового ринку з можливістю застосування валютних деривативів в роботі підприємств;

4) зовнішня міграційна політика - дозволяє регулювати процес міграції громадян і вживає такі заходи: залучення мігрантів до національних систем соціального страхування, міграційні квоти, укладення міжнародних угод з державами призначення емігрантів, тощо. [5]

Зовнішньоекономічний комплекс держави - це матеріальна основа зовнішньоекономічної діяльності. Він поєднав систему організацій, галузей, підгалузей, підприємств, об'єднань, які виготовляють продукцію - товари чи

послуги - на експорт, чи споживають імпортні товари та послуги, здійснюють ЗЕД в різноманітних формах і видах. [16]

На території нашої держави всі регіони є представниками зовнішньоекономічної діяльності. До структури ЗЕД належать суб'єкти міжнародної виробничої діяльності, серед яких можна виділити:

- оптово-посередницькі фірми;
- страхові фірми;
- транспортно-експедиторські служби;
- кредитно банківські системи;
- організовані товарні ринки;

Суб'єкти міжнародної виробничої діяльності здійснюють зовнішньоекономічні операції з іноземними партнерами, і є суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на мікрорівні (рис. 2.2).

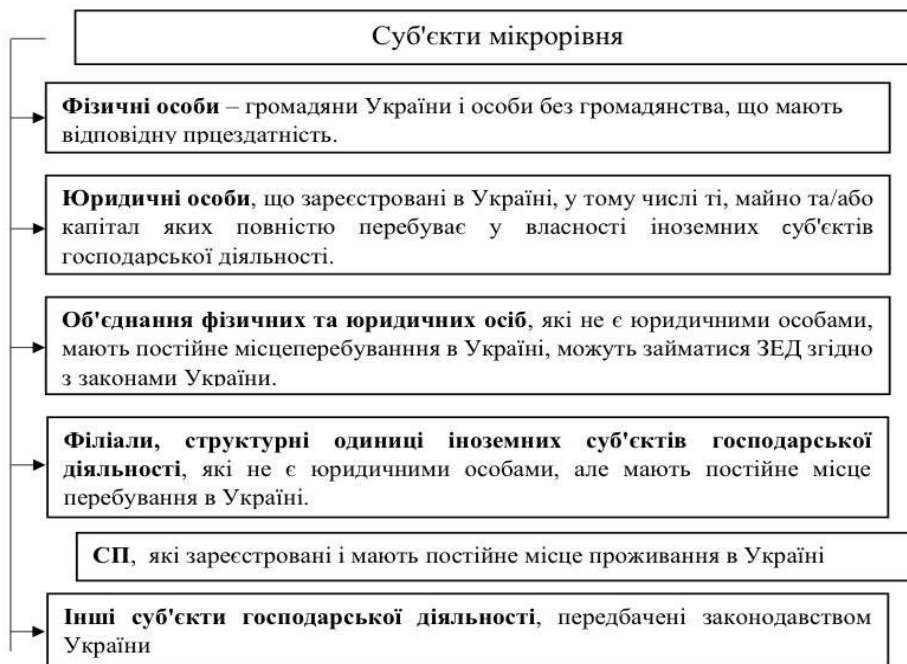

Рис. 2.2 - Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності на мікрорівні
Джерело: [18-20]

У ст. 3 «Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності» Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [21] є перелік

суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності в Україні є:

1. Фізичні особи-громадяни України, іноземні громадяни та особи без громадянства, які мають цивільну правоздатність і дієздатність відповідно до законів України і постійно проживають на її території;

2. Юридичні особи, які зареєстровані в Україні і мають постійне місцезнаходження на її території;

3. Об'єднання фізичних, юридичних, фізичних і юридичних осіб, які не є юридичними особами згідно із законами України, однак мають постійне місцезнаходження на її території і яким за українським законодавством не заборонено здійснювати господарську діяльність;

4. Структурні одиниці суб'єктів господарської діяльності, іноземних суб'єктів господарської діяльності, які не є юридичними особами згідно з законодавством України (відділення, філії тощо), однак мають постійне місцезнаходження на території України;

5. Інші суб'єкти господарської діяльності, передбачені законами України, у тому числі держава в особі її органів, органів місцевого самоврядування, в особі створених ними зовнішньоекономічних організацій, які здійснюють господарську діяльність на її території». [22]

Дані суб'єкти мають такі спільні цілі:

- вирішення проблем, зв'язаних із нестійким процесом ціноутворення на міжнародному рівні;
- збільшення кількості варіантів іноземних ринків, на котрі можуть вийти господарські виробництва;
- врахування потреб закордонного покупця задля їх вдоволення та в результаті вдосконалення вітчизняного виробництва;
- вихід на нові горизонти в грошовому еквіваленті;
- перемога над власними індивідуальними перешкодами;
- розширення виробництва.

Україна є суб'єктом макрорівня економіки з її компетентними поважними органами, а також недержавними органами управління (рис. 2.3). Нижченаведені органи виконують такі завдання:

- вдосконалення розпорядження державних доходів в економіці;
- запровадження відповідних методів посилення позиції України на міжнародних ринках та забезпечення економічної безпеки держави;
- покращення структури виробництва задля найякіснішого товару;
- оптимізація процесів створення та розпорядження держбюджетом;
- підвищення рівня зайнятості населення;
- контролювання стану внутрішнього ринку та його мотивація шляхом прикладу сильніших партнерів міжнародного ринку та його умов.

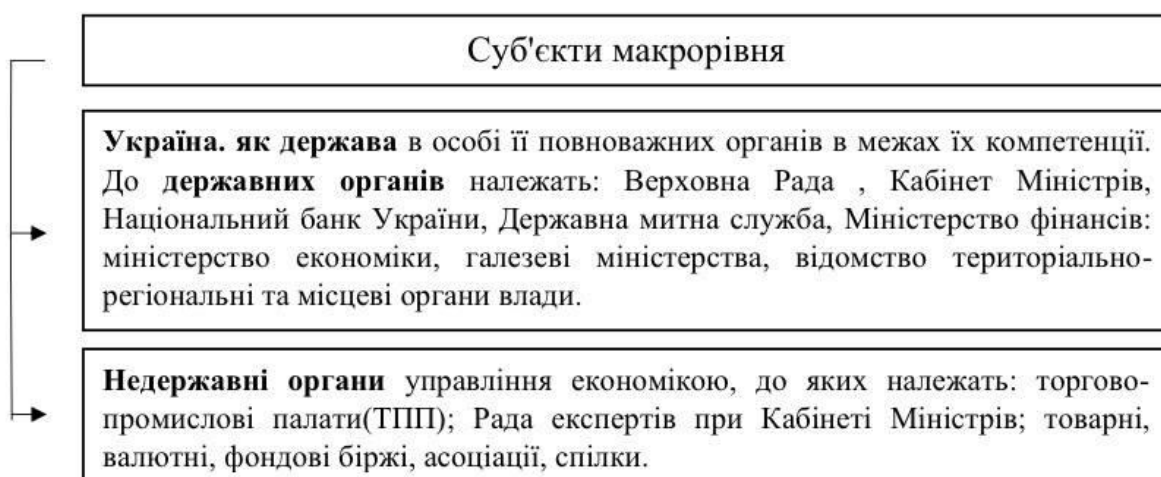

Рис. 2.3 - Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності макрорівня.

Джерело: [23]

Різновиди діяльності зовнішньої економіки в Україні становлять:

- купівля та продаж товарів, робочої сили та капіталів;
- торгівля вітчизняних виробничих підприємств послугами закордон. А саме виробничими, страховими, брокерськими, юридичними, маркетинговими, експортними, туристськими, посередницькими,

агентськими, консигнаційними, обліковими, аудиторськими, консультаційними, управлінськими тощо.

- співробітництво вітчизняних суб'єктів господарювання з іноземними у сфері науки, виробництва, технологій, навчання тощо.

- забезпечення достатньої кількості виробничих майстрів;

- операційна діяльність суб'єктів ЗЕД з іноземними у сфері кредитів та розрахунків;

- забезпечення суб'єктами ЗЕД кредитних та банківських організацій закордоном, а також ці самі дії з боку іноземних партнерів;

- якісна кооперація вітчизняних суб'єктів ЗЕД з іноземними у сфері підприємництва. Необхідно саме створення спільних підприємств різних видів та запровадження спільної господарської діяльності, включаючи володіння майном в Україні та закордоном;

- надання лізингових послуг між українськими підприємствами та закордонними;

- взаємовигідна торгівля між суб'єктами ЗЕД та іноземними партнерами, а також окрема діяльність, котра пов'язана з цим;

- співробітництво вітчизняних виробників з іноземними у сфері мистецтва, забезпечення проведення виставок, торгів, симпозіумів, аукціонів та окремих процесів купівлі/продажу іноземною валютою в Україні;

- обов'язкове забезпечення конвертації та обміну іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку;

- підписання контрактів та гарантування діяльності із закордонними суб'єктами господарювання на українській території, та на території партнерів [24].

В економічній літературі є декілька варіантів визначення суб'єктів ЗЕД. Таке явище можна пов'язати з залежністю наведення критеріїв від обраного виду класифікації суб'єктів (табл.1 додатку В).

Відповідно до положень Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», усі учасники цієї діяльності мають однакові права на її здійснення, незалежно від форми власності або інших характеристик. Це стосується як юридичних осіб, так і фізичних осіб, що можуть розпочинати зовнішньоекономічну діяльність після набуття ними цивільної дієздатності згідно з українським законодавством. Для фізичних осіб, які постійно мешкають в Україні, додатковою умовою є реєстрація як підприємців відповідно до вимог Закону України «Про підприємництво». Юридичні особи набувають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність з моменту отримання статусу юридичної особи та на основі своїх установчих документів.

Будь-яке втручання органів державної влади у зовнішньоекономічну діяльність, якщо воно виходить за межі чинного законодавства, зокрема через ухвалення підзаконних актів, що створюють гірші умови для діяльності, ніж передбачено законом, вважається порушенням прав суб'єктів ЗЕД і підлягає забороні.

Однак повномасштабна агресія Російської Федерації та запровадження воєнного стану спричинили глибоку кризу в національній економіці, включаючи зовнішньоекономічну сферу. Наслідки війни призвели до значного економічного відкату, масових людських втрат, руйнування інфраструктури, порушення постачання сільськогосподарської продукції та зменшення виробничих можливостей через перебої з електроенергією та адміністративні втручання у валютну політику з боку Національного банку України.

У квітні 2022 року активні бойові дії велися в шести областях, які забезпечували 20% валового внутрішнього продукту країни та були

стратегічно важливими для економіки й зовнішньої торгівлі. Це істотно змінило обсяги та структуру зовнішньоекономічних операцій України.

За прогнозами Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) і Світової продовольчої організації (ФАО), до 2030 року Україна могла б стати однією з п'яти провідних країн-експортерів зернових з часткою ринку близько 14%. Передбачалося, що Україна вийде на 6 місце серед експортерів пшениці, поділяючи 4 позицію з Канадою, а також збільшить експорт кукурудзи до 31 млн тонн, посівши 4 місце у світі. Очікувалося й зростання експорту інших зернових культур (ячмінь, овес, жито) з 5,2 млн тонн у 2019 році до 6,4 млн тонн у 2029 році, що дозволило б Україні вийти на 5 позицію на світовому ринку.

Однак повномасштабне вторгнення РФ викликало глибоке занепокоєння щодо потенційної втрати Україною своїх позицій на міжнародних ринках, особливо у сфері зернового експорту, який є критичним для забезпечення продовольчої безпеки в країнах Африки та запобігання гуманітарним кризам. Блокування північного і східного транспортних шляхів через Росію та Білорусь, а також обмеження доступу до українських морських портів, залишили єдиним маршрутом для торгівлі західний напрямок.

З початком повномасштабної війни було зафіксовано негативні зміни у зовнішньоекономічній діяльності. За даними Державної служби статистики України, у березні 2022 року (після 24 лютого) експорт українських товарів скоротився на 8,79 мільярда доларів США. Найбільше зниження зафіксовано в таких товарних групах:

- тварини та продукти тваринного походження – на 78,38%;
- рослинна продукція – на 84,60%;
- жири й олії – на 86,43%;
- готові харчові продукти – на 87,51%;
- хімічна продукція – на 87,31%;

- полімери та пластмаси – на 76,43%;
- деревна маса та інші целюлозні матеріали – на 78,96%;
- вироби з каменю, цементу, гіпсу – на 75,75%;
- недорогоцінні метали – на 81,05%;
- транспортні засоби – на 86,72%.

Лише незначне скорочення було зафіксовано для оптичних та фотографічних приладів – на 5,58%. Ці дані наочно представлені у таблиці 2 додатку В.

Імпорт також зазнав значного скорочення — у березні 2022 року він зменшився на 8,87 млрд. дол. США порівняно з січнем і лютим. Найбільше падіння відбулося у групах:

- деревина та вироби з неї – на 94,22%;
- дорогоцінне каміння – на 97,94%;
- транспортні засоби – на 95,41%.

Розглянувши сучасні умови торгівлі для українських підприємств, можна зазначити, що багато областей нашої країни були значно пошкоджені в результаті початку надто небезпечної війни Росії проти України. Такий висновок я зробила проаналізувавши показники торгівлі за перше півріччя 2022 року за регіонами. В результаті збільшення показника експорту товарів на 20 % від попереднього року даний показник змінився у позитивній динаміці в таких областях України як: Миколаївська, Тернопільська, Рівненська, Вінницька, Закарпатська, Волинська, Черкаська, Львівська та Чернівецька. [27] Про це свідчать дані наведені у таблиці 3 додатку В.

Якщо уважно розглянути показники такого виду діяльності як імпорт за аналізовані місяці січень та березень 2021-2022 рр., можемо спостерігати також приріст даного показника. Найбільшим він був серед таких регіонів: Миколаївська обл., Чернівецька обл., Івано-Франківська обл., Рівненська обл. та Полтавська обл.. Проаналізувавши також

регіональну структуру зовнішньої торгівлі України, я можу з упевненістю сказати, що основною частиною, яка бере активну участь у цьому процесі є захід країни. [27]

Варто зазначити, що держава не стоїть осторонь сучасних викликів та перешкод, які стоять перед Україною. Уряд запровадив ініціативу під назвою «Експорт в умовах війни» на Дія. Бізнес. Оскільки наразі присутні значні складнощі для підприємств у транспортуванні власних товарів, дане запровадження має їм допомогти. Вітчизняні виробники мають змогу віднайти наявні логістичні шляхи для відправки на іноземні ринки. [28]

На мою думку, така ініціатива є корисною, адже підприємців спіткали серйозні труднощі. У довоєнний період більшість українських торговельних поставок відбувалися морським шляхом, а саме майже дев'яносто відсотків. Тому таке переривання логістичних маршрутів несе за собою великі втрати. На допомогу в такій ситуації приходить наявність інших шляхів, такі як автомобільні, залізничні та внутрішнім транспортом. Саме такі рішення доводиться запроваджувати вітчизняним суб'єктам господарювання задля збереження власного бізнесу, відновлення поставок закордон та відкриття нових торговельних ринків.

В ситуації яка склалась з українським народом на поміч прийшов Європейський Парламент та Рада, котрі 04.06.2022 р. з метою покращення ситуації у сфері експорту України запровадили Регламент № 2022/870. Дане рішення значно спрощує умови для українських експортерів, запровадилися тарифні квоти для сільськогосподарської продукції, спеціалізована цінова система фруктів та овочів, промислове мито та було забезпечено захист експортованих з України товарів. [30]

Проте пом'якшення торговельної співпраці України та ЄС можливе лише за умови дотримання під час здійснення вітчизняними підприємствами зовнішньої торгівлі встановлених Європейським Союзом

строком на один рік імпорتنих обмежених зобов'язань. Запроваджені рішення спрямовані підтримати позиції українських виробників на зарубіжних ринках, оскільки перед ними постали серйозні виклики, встановлені невідкладними обставинами такими, як початок повномасштабного вторгнення.

Українському уряду слід також враховувати, що задля проникнення у систему світової торгівлі необхідно неодмінно враховувати конкретні тенденції її розвитку. До них відносяться серйозний вплив ТНК на розвиток даної системи, з використання технологічних та інноваційних проривів, стрімкі заохочення держав у збільшенні обсягів товарообігу з нагодою держав закріпити свої позиції у світовій системі торгівлі, перебудова регіональної структури світової торгівлі під впливом Китаю та нових індустріальних країн, посилення популяризації європейської інтеграції.

2.2. Інструменти реалізації зовнішньоекономічної політики України

Проаналізувавши наукову літературу з оглядової теми, можна зазначити, що науковці визначають ЗЕД як одну з найважливіших варіацій участі у міжнародних економічних відносинах. [16, с. 94]. Розробка та запровадження якісного та систематизованого підходу до управління маркетинговою діяльністю на міжнародному рівні є ключем до успішної її ведення, за словами С. Жукова. [31]

Загалом роль уряду з допомогою державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності спрямована на забезпечення встановлення та динамічного вдосконалення торговельних відносин вітчизняних суб'єктів господарювання з іноземними, задля організації плідної співпраці. Ці процеси виконуються шляхом участі законодавчих та систематизованих управлінських рішень у сфері експортно-імпоротної

діяльності. Перед зовнішньоекономічною політикою держави побудовані наступні цілі:

- запровадження необхідних методів управління для інтеграції вітчизняної групи учасників у світове співтовариство торгівлі;
- забезпечення рівноправності та необхідного балансу на внутрішньому економічному ринку;
- вдосконалення ринкових структур з використанням обраного досвіду іноземних партнерів;
- забезпечення безперервного розвитку та змін внутрішньої економічної системи. [32]

Об'єктами управління процесами ЗЕД є: науково-технічний облік, зовнішня торгівля, кредитні та валютні відносини, міжнародна міграція робочої сили, міжнародний рух капіталів, тощо. Суб'єктами управління процесами ЗЕД є: державні компетентні органи; недержавні органи управління зовнішньоекономічної діяльності (торговельні палати, валютні, фондові та товарні біржі тощо); організації, фірми. Координує, стимулює та регламентує процеси у зовнішньоекономічній торгівлі єдина працююча система, до якої входять відповідні методи та заходи. (рис. 2.4). [33]

А ось управлінські процеси регулювання державою ЗЕД здійснюються за допомогою економічних і адміністративних інструментів. [35]

Адміністративні інструменти регулювання слугують для короткострокової перспективи, вони мають обмежувальний та фіскальний характер. З їх допомогою, враховуючи необхідні вигоди для сталого розвитку економічного становища держави відповідні управлінські органи здійснюють регуляційні заходи у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Цілісний перелік адміністративних методів є досить великий (рис. 2.5), але головними серед них можна виділити наступні: ліцензування, ембарго

(повна заборона зовнішньоекономічної діяльності), виняткові запити до товару, встановлення квот та інші. [32]

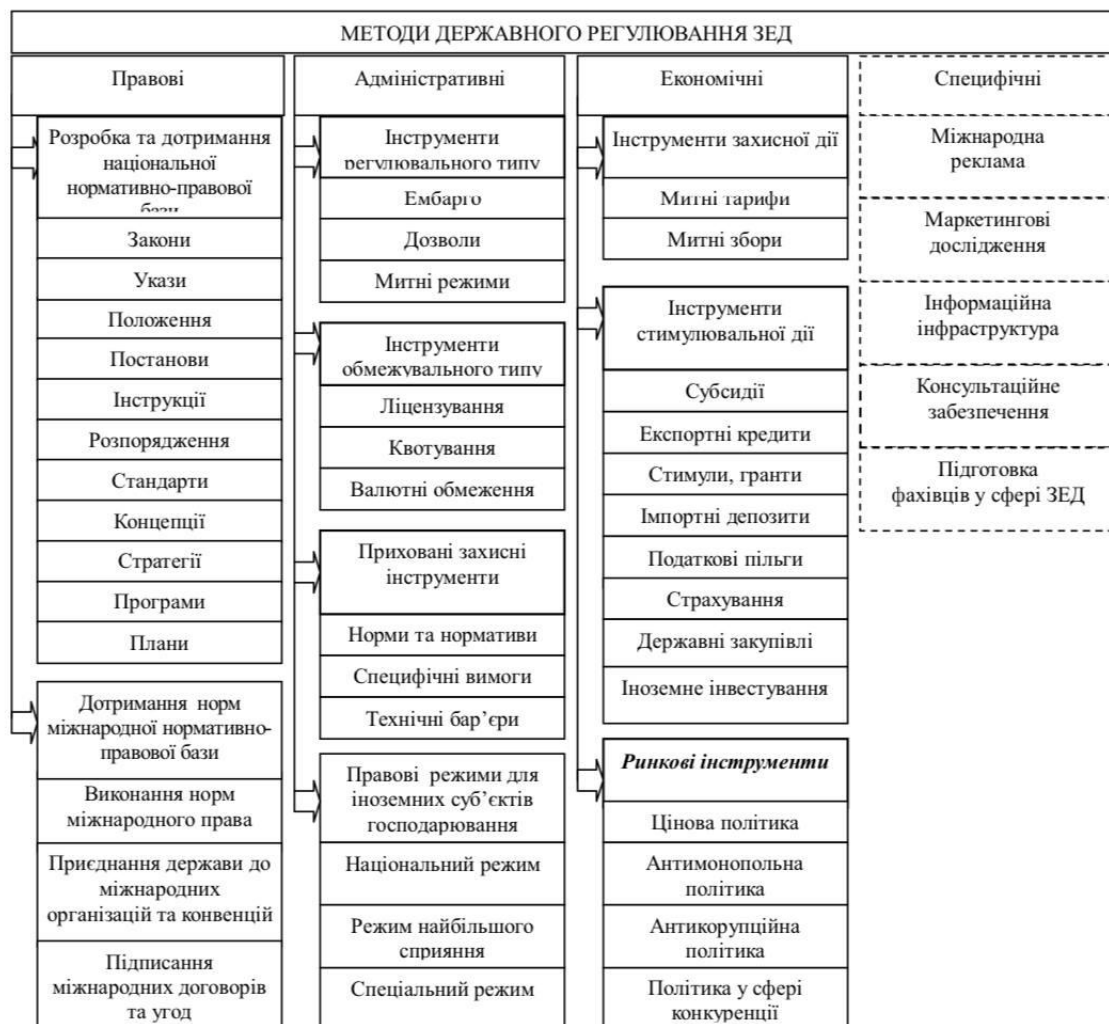

Рис. 2.4. - Методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Джерело: [34]

1. Ембарго — це офіційна заборона на зовнішньоекономічні відносини з певною країною, яка встановлюється з політичних чи економічних міркувань. Такий захід може охоплювати обмеження на ввезення або вивезення товарів, технологій, ресурсів чи інших форм співпраці. Його часто застосовують для впливу на поведінку уряду іншої держави, наприклад, у відповідь на порушення міжнародного права або

агресивні дії. Ембарго може бути частковим (лише на певні товари) або повним (усі види торгівлі). Ці обмеження, як правило, мають серйозні наслідки для обох сторін — і для тієї, що вводить ембарго, і для тієї, проти кого воно застосовується.

Рис. 2.5. Адміністративні методи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: [34]

В залежності від того, якої сфери стосуються ускладнення можна виокремити наступні підвиди ембарго:

- *Торгове ембарго* направлене на заборону продажу чи купівлі певних товарів для послаблення економічного становища певної об'єкту держави

- *Військово-стратегічне ембарго* – застосовується для уникнення покращення конкурентної системи оборони шляхом використання сучасних технологій у цій сфері

- *Санітарне ембарго* використовується задля запобіганню поширення пандемій серед населення.

2. Ліцензування - один із головних засобів державного регулювання господарської діяльності, що вимагає не тільки регулювання та чіткої правової регламентації, але й захисту для забезпечення сприятливих умов її проведення та розвитку, основна функція якого виявляється в узгодженні інтересів суспільства та суб'єктів господарювання.

Цілями ліцензування є:

1. Забезпечення законності. Без відповідного дозволу діяльність у деяких галузях може вважатися незаконною, що може призводити до штрафів або, навіть, закриття бізнесу.

2. Контроль якості. Ліцензування покликане забезпечити відсутність неякісного товару.

3. Підвищення довіри клієнтів. Наявність свідоцтва є показником відповідності стандартам, професіоналізму та надійності, професіоналізму.

4. Захист конкурентного середовища. Ліцензії унеможливають ведення діяльності недобросовісними суб'єктами господарювання, які ігнорують встановлені норми, що дозволяє створити однакові умови для всіх учасників ринку.

Види ліцензій та їх призначення наведено у таблиці 4 додатку В..

3. Квотування — це спосіб, за допомогою якого держава обмежує обсяги імпорту чи експорту певної продукції, встановлюючи максимальну межу поставок на визначений проміжок часу. Інакше кажучи, це ліміт, який

регулює, скільки товару дозволено ввозити або вивозити. Така практика зазвичай застосовується для збереження внутрішнього ринку, захисту національних виробників або для досягнення економічної рівноваги у зовнішній торгівлі.

Обмеження можуть визначатися кількісно — через граничну кількість одиниць продукції, або вартісно — через максимальну суму, на яку дозволено торгувати. Квоти також поділяються на загальні (які діють незалежно від країни-партнера) та спеціальні — коли ліміт встановлюється окремо для конкретної держави.

За статтею 16 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» виділяють 6 видів експортних/імпортних квот:

- *групові* - квоти, запроваджені для певної групи країн, куди товар експортується чи з яких він імпортується;
- *глобальні* - квоти, без запровадження для певної групи країн, куди товар експортується чи з яких він імпортується, тобто загальні;
- *компенсаційні* - встановлюються на імпорт певних товарів, які вводяться для врівноваження негативного впливу субсидій, що надаються іноземними державами своїм виробникам;
- *антидемпінгові* - встановлені державою обмеження на ввезення товарів з інших країн, якщо вважається, що ці товари продаються за заниженими цінами, нижчими за їхню реальну вартість;
- *індивідуальні* - квоти, що встановлюють щодо товару з визначенням певної держави, куди товар може експортуватися чи з якої він може імпортуватися;
- *спеціальні* - граничний обсяг імпорту в Україну деякого товару, який є об'єктом спеціального розслідування та/або спеціальних заходів, який дозволений для імпорту в Україну на протязі визначеного терміну, та який визначений у натуральних та/або вартісних одиницях виміру. [21]

Економічні інструменти розраховані на довгострокову перспективу, використовуються країною для забезпечення сталого розвитку внутрішньої економіки за допомогою зовнішньоторговельних операцій та збагачення державного бюджету у результаті. До них належать: валютні обмеження, митні тарифи, збори, пільгові кредити експортерам, імпортні депозити (у області імпорту), гарантії, звільнення від сплати податків (у галузі експорту), субсидії тощо. [32]

1. Митний тариф - це систематизований перелік ставок мита.

Мито - це податок на імпорт чи експорт товарів під час перетину ними митного кордону країни. Мита класифікують за такими ознаками. За напрямком руху товару:

- *експортні* – застосовуються для унеможливлення проникнення товарів державних виробників на закордонні ринки збуту, використовуються набагато рідше, як правило, коли спостерігається нестача певної продукції усередині держави;
- *імпортні* – використовуються для балансування та захищення цінової політики на внутрішньому ринку, відчизянного підприємництва;
- *транзитні* – майже не використовуються.

За способом встановлення мита:

- *адвалорні* – найпоширеніші, вираховуються шляхом мінусуванням відсотка від вартості товару; Проаналізувавши ставки адвалорних мит, можна сказати, що опосередкованою є досить невисока ставка – 6%.
- *специфічні* – визначаються як фіксоване значення у конкретних одиницях вимірювання;
- *комбіновані (змішані)*

За ставкою мита:

Окремі держави без обговорення чи погодження встановлюють максимальний рівень ставки мита, базуючись на управлінських рішеннях органів виконавчої влади. Мінімальний рівень мита встановлюється відповідно до угод двох або багатьох сторін, тобто є договірним.

2. Валютний контроль - це система заходів, які здійснює країна та її уповноважені органи, регулюючи валютні операції. Його головними завданнями є:

- забезпечення стабільності національної валюти;
- виключення можливості потрапляння держкапіталу в інші країни
- перевірка операцій, пов'язаних з валютою відповідно до закону;

Під час руху національної валюти у платежах між державами важливу роль відіграє такий орган влади як Національний Банк України. Він бере в цьому участь, виконуючи наступні функції:

- встановлення платіжного балансу України;
- запровадження політики, пов'язаної з валютними операціями відповідно до узагальнених економічних принципів;
- тримає контроль над зовнішнім державним боргом України та слідкує за дотриманням відповідного ліміту;
- встановлює курси обміну іноземної валюти;
- у його розпорядженні знаходяться збереження валютних цінностей, котрі використовуються для запровадження національної валютної політики;
- надання ліцензій, котрі дозволяють здійснювати транзакції з використанням валюти.

2.3. Механізми імплементації зовнішньоекономічної політики України

У сучасному світі, де панують новітні динамічні події розвитку, такі як глобалізація, інтеграція в ЄС, постіндустріалізація, інтернаціоналізація та інші явища, невинно зростає обсяг зовнішньої торгівлі. Тому окремо для кожної держави якість її зовнішньоекономічної діяльності стає чи не найважливішим завданням та водночас викликом. Адже за плідну працю постає достойний результат, а саме активний розвиток внутрішньої економіки, її баланс та поступовий вхід держави у систему світової торгівлі.

Під час взємспівробітництва між вітчизняними та іноземними суб'єктами світової торгівлі застосовуються загальні та внутрішньодержавні принципи щодо зовнішньоекономічної діяльності. На державному рівні в Україні принципи закріплені у Законі «Про зовнішньоекономічну діяльність» (рис. 2.6). [36]

Рис. 2.6 - Законодавчо визнана система принципів здійснення зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: [21]

А саме загальні, базисно установчі принципи, котрі стосуються всіх учасників світової економічної діяльності встановлюються у відповідних міжнародно-правових актах. Наприклад, «Хартія економічних прав та обов'язків держав» 1974 року, підписана ООН. В даному документі затверджуються загальноприйняті принципи співпраці країн, про мирне співіснування, суверенну рівність держав, відповідальне виконання міжнародних принципів, про взаємовигоду, про заборону застосування агресивної сили чи погроз задля власних потреб, територіальну цілісність та політичну незалежність, вирішення міждержавних суперечок мирним шляхом, про недопустимість економічної дискримінації, науково-технологічне співробітництво з метою взаємовигідного розвитку держав та інші [37].

Україна підписала Угоду про асоціативне членство в Євросоюзі, тому на даний момент доцільно закріпити за країною принципи описані у Білій книзі 1985 року. А саме, документальне оформлення і контролювання товарів, перетинаючих кордони, вільні зміни місця проживання на постійній основі або для працевлаштування в інших державах, забезпечення входу на іноземні ринки збуту, пом'якшення здійснення фінансових послуг, забезпечення якісних передумов якісної промислової взаємоторгівлі, включаючи застосування інтелектуальних прав власності на товари тощо.

Здійснення зовнішньоекономічної діяльності не може обійтися без належного врегулювання з боку держави. При цьому використовуються економічно-адміністративні методи управління, що встановлюються на нормативному та правовому підґрунті, яке власне пройшло довгий шлях свого становлення через певні практичні трансформації (рис. Г.1.).

В сучасних умовах Україна вибудувала власний механізм управління зовнішньоекономічною діяльністю, тому всі її різновиди

здійснюються на основі правових актів регулювання даної сфери діяльності. Закони, які забезпечують відповідну роботу цього механізму встановлює Верховна Рада України, як уповноважений для цього орган.

Практичний аспект здійснення регулювання зовнішньоекономічної політики, відповідно законодавству, забезпечує Кабінет Міністрів України. Його функціями є координування роботи міністрів та представництв сфери торгівлі закордоном, створення нормативно-правових актів у сфері регулювання ЗЕД, контролювання дотримання міжурядових договорів та забезпечення якісного використання валютного резерву Національного Банку України.

Сам Національний Банк України, як уповноважений орган, відповідає за здійснення та координацію валютних операцій, контроль золотовалютного резерву та окремих цінностей, захист інтересів України у сфері співпраці між національними банками з іншими державами.

Застосування чітко визначеної зовнішньоекономічної політики, координує роботу всіх суб'єктів цієї сфери, забезпечує відповідність законам та установлених міжнародних договорів Міністерство зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі України. Управління окремими різновидами діяльності зовнішньої економіки займаються відповідні Міністерства та установи. Таким чином здійснення митної діяльності полягає відповідальністю на такий вищий орган влади, як Державний митний комітет України, а територіальними підрозділами керують митниці та інші митні організації. [38]

Основним нормативним актом, що регулює даний вид діяльності в Україні, є Закон «Про зовнішньоекономічну діяльність», згідно з яким «Зовнішньоекономічна діяльність — це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, побудована на взаємовідносинах між ними. що має місце, як на території України, так і за її межами.» [21]

Чинним законодавством України строго регламентовані питання укладання та оформлення названих договорів. При їх укладанні сторонам слід керуватись: Законами «Про зовнішньоекономічну діяльність», «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті»; Указом Президента України «Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів у редакції 1990р. (правила ІНКО-ТЕРМС)».

Указом Президента України «Про регулювання бартерних (товарообмінних) операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності»; постановою Кабінету Міністрів України і Національного банку України «Про типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів) і типові форми захисних застережень щодо зовнішньоекономічних договорів (контрактів), що передбачають розрахунки в іноземній валюті»; наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі (МЗІЗторг) України від 5 жовтня 1995 р. «Про затвердження положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)» тощо. [39]

Певна категорія зовнішньоекономічних Договорів (контрактів) підлягає державній реєстрації згідно з Указом Президента України від 31 листопада 1994 р. № 659 «Про облік окремих видів зовнішньоекономічних договорів (контрактів) в Україні». Питання реєстрації таких договорів регулюється також наказом Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України від 18 листопада 1994 р. № 210 «Про заходи Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків щодо забезпечення виконання Указу Президента України від 7 липня 1994 р. № 659/94»; наказом Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України від 6 грудня 1994 р. № 221 «Про внесення змін і доповнень, уточнень та роз'яснень до наказу Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України» № 210 від 18 листопада 1994 р.; наказом Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків України від 19 січня 1995 р. № 3 «На виконання Указу Президента України від 13 січня 1995 р., № 35/95» тощо. [39]

Євроінтеграція України здійснюється за допомогою закріпленої Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, підписаної у 2014 році. Українське законодавство трансформується відповідно до вимог та норм ЄС, які є уточненими в даній угоді. На основі цього документу здійснюється план всіх реформ, закладених на шляху до європейської інтеграції нашої держави. Реформи зазвичай стосуються наступним галузей зовнішньоекономічної діяльності: митна діяльність, міжнародна торгівля, науково-технічне співробітництво та інші. [40]

Україна чітко заявляє про своє прагнення достойно інтегруватися у Європейський Союз, здійснюючи крок за кроком на шляху до виконання всіх вимог Угоди про асоціацію, трансформуючи своє законодавство та стандарти здійснення різного роду діяльностей. Причиною цього є бажання дійти на державному рівні до стабільного економічного процвітання, виконання необхідних управлінських цінностей та затвердження позиції України серед світових лідерів як конкурентоспроможної держави.

- Україна як держава-кандидат на вступ до ЄС регулярно інформує про прогрес у запровадженні європейських стандартів в регулюванні зовнішньоекономічних, а також внутрішніх процесів. У сфері соціального захисту було запроваджено три важливі стратегії. Стратегія демографічного розвитку до 2040 р. – спрямована на забезпечення сімей громадян, встановлення високого рівня народжуваності та відповідно зниження рівня смертності населення. Також вдосконалення соціальних послуг, в тому числі й медичних та повернення вимушених біженців на батьківщину.

- Стратегія забезпечення права кожної дитини на зростання в сімейному оточенні до 2028 р. – повинна підтримувати дітей з інвалідністю та дітей-сиріт шляхом забезпечення сімей для кожної дитини та підтримку цих сімей в подальшому, підтримувати та розвивати популяризацію сімейних форматів виховання.

- Стратегія реформування психоневрологічних, інтернатних закладів та деінституціалізації догляду за особами з інвалідністю, особами похилого

віку до 2034 р. – запровадить забезпечення дійсно належних умов для комфортного функціонування та життя людей похилого віку, людей з різними формами інвалідності, без виокремлення їх зі спільного соціального середовища. [41]

Окрему надважливу частину у запровадженні європейських стандартів у регулюванні Україною зовнішньоекономічної діяльності є приклади стратегічних документів - Національної економічної стратегії України до 2030 року, Експортної стратегії України та інші. Завдяки цим документам відбувається доцільне та якісне планування і кординація курсу для країни. Важливою складовою цих документів є саме аналізи здійснення зовнішньоекономічної політики за останні майже 30 років, які дають можливість відповідально будувати конкретні плани на майбутнє та вдосконалювати рівень економічного становища України, досягнення її пріоритетних цілей і цілей сталого розвитку. Саме створення таких документів та якісне їм слідування, виконання всіх необхідних умов та завдань, на мою думку, допоможе розкрити великий потенціал України як конкурентоспроможної країни. [42]

Міжнародно-правова система також є важливим чинником на шляху до встановлення України – державою конкурентом серед світових лідерів, вона відіграє необхідну роль у здійсненні зовнішньоекономічної політики та допомагає вберегти національні інтереси. Основною складовою цієї системи є участь України в таких міжнародних організаціях як Організація Об'єднаних Націй (ООН), Світова організація торгівлі (СОТ), Організація Чорноморського економічного співробітництва (ОЧЕС), Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) та інших.

Вступ до Світової організації торгівлі 5 лютого 2008 року став важливим кроком на шляху розвитку зовнішньоекономічної політики України. [43] Тепер України має можливість безпосередньо приймати

участь та мати право голосу у формуванні сучасної структури міжнародної торгівлі та відкрити для себе нові горизонти у вигляді доступних іноземних ринків.

Уряд України має змогу укласти міжнародні договори та угоди, завдяки участі в міжнародних організаціях та тим самим забезпечувати для себе стабільність та захист власних зовнішньоекономічних відносин. Наприклад, участь у роботі Організації Чорноморського економічного співробітництва дозволяє Україні розвивати економічне співробітництво з країнами Чорноморського регіону, що є стратегічно важливим для забезпечення енергетичної безпеки та розвитку транспортної інфраструктури.

Україна успішно трансформує національне законодавство відповідно до міжнародних норм, завдяки співпраці з ООН та її конкретизованими підрозділами. Наприклад як, Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) та Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ). Також Україна тепер шлхом участі у роботу ОБСЄ безпосередньо причетна до забезпечення безпеки та стабільності у світовому співтоваристві, що якісно впливає на внутрішній економічний стан.

Таким чином, запровадження європейських стандартів в регулюванні зовнішньоекономічних відносин України передбачає системну взаємодію між правовими, інституційними, економічними, інформаційними та міжнародними механізмами. Успіх цього процесу залежить не лише від якості нормативної бази, але й від здатності державних інституцій до ефективного управління, міжнародної координації та адаптації до динаміки світової економіки.

РОЗДІЛ III. МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ КОНВЕРГЕНЦІЇ З ЄС

3.1. Стратегічні основи модернізації зовнішньоекономічної політики України

Оскільки Україна приймає активну участь в роботі міжнародних організацій, це дає можливість проявити себе як державу, заявити про свій потенціал та забезпечити вихід вітчизняної продукції на зарубіжні ринки. Це відбувається завдяки підтримці стійкого розвитку світової системи економічної діяльності, процесів глобалізації та створенні сучасного простору для міждержавної співпраці. Проте неабияким викликом постає встановлення високого рівня конкурентоспроможності України та ведення міцних перспективних зовнішньоекономічних відносин з партнерами.

На сучасному етапі перед Україною постає безліч викликів, зумовлених як повномасштабним вторгненням та воєнними діями, так і поствідновлення після масштабної пандемії. Звісно стан економіки дуже страждає, піддаючись таким важким випробуванням декілька років поспіль, руйнуючи багато налагоджених процесів розвитку. Негативний вплив супутніх факторів підтверджується наступним:

- пошкодженням та винищенням окремих механізмів господарювання та об'єктів виробництва;
- внаслідок дії шкідливих подій значно сповільнюється та є абсолютно нестабільним економічний розвиток, зменшується інвестиційна активність та бізнес-процеси;
- міграція робочої сили внаслідок надзвичайно великої кількості біженців до інших держав, а також погіршення якості виконання поточної

роботи, внаслідок значного погіршення умов праці та постійно нестабільного становища.

Необхідно звернути увагу на те, що негативний вплив мають сьогоднішні події на якість та динаміку зовнішньоекономічної діяльності, маючи при цьому глобальний вплив на процеси, а не опосередкований. Проте на міцність світового співтовариства позитивно впливає запровадження економічних систем на міжнародні ринки, що доводить важливий вплив на посилення економічних перспектив.

В результаті цього нашої державі доводиться посилено працювати над здійсненням своєї зовнішньоекономічної діяльності, оскільки від цього залежать загальне становище внутрішньої економіки України, рівень конкурентоспроможності на міжнародній арені та перспективи подальшого економічного відновлення.

У разі такого загострення ситуації у сфері міжнародної торгівлі України постає питання важливості застосування саме якісного інструментарію впливу на зовнішньоекономічну діяльність та запуску торговельних процесів на максимум у сучасних нелегких умовах. Створена у 2017 році Експортна стратегія України [44], набирає знову своєї актуальності, оскільки є необхідною для роботи над пріоритетними векторами розвитку експорту України. На даному етапі над експортом сировини почав переважати товарний експорт, якщо бути точними, товари галузей високих технологій, наукової діяльності, інновацій. Така трансформація може якісно повпливати на зміцнення показників зовнішньоекономічної діяльності. Також допомогти у встановленні високого рівня конкурентоспроможності держави та продуктів її діяльності. Розглядаючи перспективу пост воєнного відновлення, використовуючи описану Стратегію можемо визначити наступні завдання, які постають перед Україною на цьому шляху: [44]:

- забезпечення необхідної умовної бази для стимуляції торгівлі та мотивації до використання технологій і зниження ризиків у сфері експорту;
- підготовка плану підтримки для підприємств та зовнішньоторговельних угод;
- вдосконалення необхідних знань окремих суб'єктів господарювання для забезпечення конкурентоспроможності серед процесів зовнішньої торгівлі.

Варто зазначити, що в цій сфері буде дуже корисним раніше описаний проєкт «Експорт в умовах війни» на Дія.Бізнес від уряду, спрямований на легше виконання поставлених задач. Оскільки він містить в собі багато інформації для вітчизняних підприємців, котрі знаходяться на етапі виживання в таких надважких умовах.

Взявши до уваги підтримуючі складові елементи зовнішньоекономічної політики, слід перейти до вдосконалення рішень та стратегій на шляху до модернізації та оновлення української зовнішньоекономічної діяльності. Модернізація зовнішньоекономічної політики України є головним чинником забезпечення сталого економічного розвитку та інтеграції держави у світову економіку. У нинішніх умовах глобалізації та цифрової трансформації з'являється потреба у перегляді традиційних підходів до утвердження та реалізації зовнішньоекономічної стратегії країни.

Указом Президента України №448/2021 затверджено Стратегію зовнішньополітичної діяльності України [45], що визначає головні напрямки зовнішньоекономічної політики. Серед пріоритетів - утвердження України як сильної та авторитетної європейської країни, готової створити сприятливі зовнішні умови для стійкого розвитку та реалізації власного потенціалу, українського суспільства та економіки. [45]

Основними завданнями модернізації зовнішньоекономічної політики є:

1. Зайняття Україною активної міжнародної позиції задля підтвердження своєї авторитетності. Показати міжнародним партнерам готовність до реалізації свого потенціалу та сталого розвитку.
 2. Ключовою метою зовнішньополітичної діяльності України є точне направлення на офіційний вступ нашої держави до ЄС та забезпечення участі в Організації Північноатлантичного договору (НАТО), що закріплений у Конституції України.
 3. Направлення зовнішньополітичних зусиль на зміцнення стратегічних відносин між Україною та її головними союзниками (наприклад ЄС, НАТО), здійснення взаємовигідного співробітництва з іншими країнами та міжнародними організаціями.
 4. Захист територіальної цілісності, незалежного існування та протистояння нападу з боку Росії. Забезпечення захисту державного суверенітету, просування українського експорту, підвищення рівня інвестиційної привабливості держави.
 5. Закріплення міцних позицій на платформі світового співробітництва, відкриття нових регіональних горизонтів у сфері економічної та сфери безпеки. Активна позиція дотичності до діяльності у міжнародних організаціях, а також у заходах їх вдосконалення, запровадження реформ.
- [45]

Виконання Стратегії зовнішньополітичної діяльності України слід здійснювати, дотримуючись наступних принципів:

– слідування нормам міжнародного права – відповідно загальноприйнятим міжнародно-правовим принципам дотримуватися зобов'язань, котрі поклала на себе Україна в ході участі в міжнародних організаціях та внаслідок досягнення міжнародних домовленостей;

– стійкість – здатність країни та суспільства ефективно протистояти загрозам будь-якого характеру та походження, зокрема, політичній дестабілізації, збройній агресії, економічному тиску, дезінформації, кібератакам та іншим загрозам, адаптуватися до змін безпекового середовища, швидко відновлювати рівновагу після криз підтримувати стає функціонування;

– співпраця – якісне управління державними органами при дотриманні шляху єдиного зовнішньополітичного курсу України, забезпечення міцної співпраці з іноземними партнерами, ЗМІ, науковими інституціями тощо;

– адаптивність – якісна та швидка реакція в ході стрімкого розвитку міжнародного товариства у сфері зовнішньоекономічної діяльності, оперативні дії у відповідь на сучасні виклики, застосування інноваційних технологій та впевненість при прийнятті рішень;

– людиноцентричність – підтвердження поважного ставлення до людини, як гідної, вільної та достойної мати особисті права одиниці. Визнання цих якостей найвищими цінностями;

– прагматизм – зміцнення міжнародних відносин, враховуючи власні національні інтереси, спеціальні необхідні політичні виклики; збільшення продуктивності у сфері економічно-дипломатичних відносин.
[45]

Вихід за межі внутрішньої економічної діяльності це завжди ризикує, проте відкриває за собою ряд нових корисних можливостей. Саме тому так необхідне створення державою стратегії розвитку у сфері ЗЕД, поєднуючи це із наданням якісних умов для вітчизняних підприємств. В результаті належного встановлення цілей та запровадження способів їх якнайкращої реалізації відбуваються економічні прориви та держава отримує заслужене місце сильного учасника міжнародної співпраці. Більш

детально головні напрямки реформування реалізації зовнішньоекономічної політики України наведені у таблиці 5 додатку В.

З метою запровадження важливих економічних змін українському уряду слід закріпити стратегічні відносини на міжнародному рівні, оперативно підлаштуватися під стрімкі геополітичні зміни та покращити процес інтеграції в Європейський Союз. Цих цілей можна досягнути створенням нових і якісних реформ для трансформації економічного стану держави.

Також необхідним кроком для модернізації зовнішньоекономічної політики України є представлення Національної економічної стратегії 2030. В ній представлені шляхи розвитку української економіки та визначено стратегічні цілі на шляху до вдосконалення країни як впливового регіонального суб'єкта міжнародних економічних відносин (табл. В.6.).

Таким чином представлено ряд стратегічних цілей, основними з яких можна виділити:

1. Відкрити на державному рівні нові ринки збуту продукції, зміцнити взаємоспівпрацю з провідними країнами світу.
2. Заявити про Україну як стратегічно сильного партнера, котрий може проявити конкурентоспроможність та працювати на привабливий для партнерів імідж. Забезпечити активну участь українського виробника на міжнародних ринках.
3. Проаналізувати та вдосконалити державне митне регулювання, провести реформи модернізації прикордонних структур.
4. Запровадити збалансовану імпорتنу політику з комплексною оцінкою потенційного впливу, яка б стимулювала інвестиційний, а не споживчий імпорт.[42]

Основна структура напрямку «Міжнародна економічна політика та торгівля» Національної економічної стратегії 2030 розкриває екосистему та головні пріоритети даного сектору (рис. Г.2.).

3.2. Напрямки реалізації «Спільного доробку» ЄС в Україні

Наразі широко відомо, що Україна вже досить довго прагне отримати повноцінне право на участь у становленні політичних та економічних процесів Європейського Союзу. Це прагнення зумовлене зручним географічним та політичним розташуванням території держави та її історією. ЄС у свою чергу визнав Україну як пріоритетного партнера та потенційного члена Союзу. Україна співпрацює з ЄС в рамках Європейської політики сусідства (ЄПС) та Східного партнерства, що дає змогу дуже вдало опрацювати власні національні інтереси, зміцнити позиціювання України у світовій системі міжнародних відносин, забезпечити економічний та демократичний розвиток держави.

В результаті аналізу двосторонніх відносин України та ЄС, можемо зазначити, що на даному етапі важливим для України є розвиток її зовнішньоекономічних зв'язків, а також важливо мати змогу проаналізувати спроможність країни адаптуватися до процесів глобалізації та євроінтеграції. Ключовими завданнями України на сучасному етапі є запровадження новітніх реформ, направлених на вдосконалення сформованих систем управління державою та її зовнішньоекономічною діяльністю і модернізація окремих економічних галузей, котрі мають найбільші перспективи розвитку. Необхідно проаналізувати, визначити основні проблемні точки та вдосконалити кожен механізм регулювання ЗЕД, створити якісні умов для розвитку підприємницької діяльності та адаптувати інституції державного управління відповідно до нормативно-правових стандартів ЄС.

Перед українською владою стоїть важливе завдання, а саме проаналізувати євроінтеграцію схожих держав, визначити які з них були найефективнішими та вподальшому обрати аналогічну інтеграційну стратегію. Проте важливо якісно опрацювати зарубіжний досвід та ефективно підлаштувати стратегію під виключно українські наявні передумови для інтеграції. Україні слід здійснити пошук виключно нових методів залучення до системи світової співпраці, оскільки якісно обрані методи допоможуть зробити країну інвестиційно привабливою, якісно євроінтегруватися та створити сприятливе торговельне середовище.

Процеси глобалізації, які посилюють інтеграцію економічного та політичного характеру, стали ключовою рисою сьогоденної світової економіки. Відкриття міжнародних ринків для товарів, послуг, інвестицій, нових технологій та інших ресурсів стимулює активний розвиток транснаціональної діяльності, а також формує ліберальні підходи до співпраці між країнами. У цих умовах багатополарна структура міжнародної взаємодії значною мірою визначила зміни у зовнішньоекономічних та зовнішньополітичних пріоритетах України.

Україна в результаті обрання європейського курсу розвитку має на меті встановити нові канали співпраці з потужними учасниками міжнародної економічної діяльності на континенті, забезпечення розвитку необхідних для економічного розвитку можливостей, створення і укріплення сильних позицій у світовій економічній системі. Успішна інтеграція України до Європейського Союзу матиме ряд позитивних наслідків, а саме можливість модернізації економіки, запровадження технологічного вдосконалення, залучення іноземних інвестицій, підкріплення конкурентноспроможності українських виробників товарів на міжнародному ринку, зокрема інтеграція на нові доступні ринки та підвищення рівня зайнятості населення.

Під впливом багатьох подій останніх років український експорт змінює фокус з традиційних на новітні ринки, наприклад таких, як ринок

ЄС, оскільки Європейський Союз в розгляді ключових тенденції минулих періодів став одним з основних пратнерів у співпраці з Україною. Також загалом відбувається зміна курсу розвитку української зовнішньоекономічної політики. Євроінтеграція може дозволити Україні підвищити ефективність ринкової економіки та вивести її на достойний рівень. Проте найважливішим чинником ефективної української інтеграції до ЄС є запровадження реформ та модернізації економічних процесів.

Застосування «Спільного доробку» є ключовим інструментом на шляху євроінтеграції України. Угода про асоціацію з ЄС передбачає не просту міжнародну угоду, за нею стоїть глибока трансформація української законодавчої системи відповідно до асquis ЄС та широке їх застосування у правовому регулюванні зовнішньоекономічної діяльності України. Асquis Європейського Союзу — це сукупність досягнень європейської інтеграції у сферах політики, права та економіки, яка ґрунтується на спільних європейських цінностях, зазначених у статті 2 Договору про Європейський Союз.

З погляду політики й права, асquis означає систему прав та обов'язків, якими наділені держави-члени ЄС. Кожна країна, що претендує на вступ до ЄС, повинна гарантувати дотримання та впровадження асquis. Це є необхідною умовою, визначеною «копенгагенськими критеріями» членства в Європейському Союзі.

Перелік асquis ЄС, котрі Україна буде запроваджувати в свою систему управління на шляху інтеграції може бути розглянуто з широкої точки зору та з вузької. У широкому вимірі застосовується співробітництво у сфері політики, безпеки, економіки, права та культури. У вузькому, а іншими словами правовому спектрі використовується створення актів первинного і вторинного права Європейського Союзу, відповідність правовим принципам, а іноді навіть й приклад судової практики ЄС.

Найменше застосування *acquis* ЄС розглядається як правове новаторство у певній вузькій галузі, такі як «торговельний *acquis* ЄС», «*acquis* ЄС захисту прав споживачів», «енергетичний *acquis* ЄС» та інші. За імплементацію *acquis* ЄС у власну систему управління Україна несе юридичне зобов'язання, котре на себе взяла, майже в тому обсязі, який вимагають від держав-кандидатів на вступ але в межах предметної дії Угоди про асоціацію. [46]

Для досягнення якісних результатів у процесі євроінтеграції Україна повинна ретельно імплементувати умови Угоди про асоціацію, що є прямим чинником на допуск держави до подальшої інтеграції. Для успішного входу до ЄС в Україні слід запровадити певні цінності демократії та економіки, без спільного виконання яких інтеграція буде неможливою. А також варто попіклуватися про відповідне нормам функціонування покращеної зони вільної торгівлі. Під час виконання всіх цих пунктів і відбувається модернізація, запровадження міжнародних стандартів та побудова конкурентної ринкової економіки, яка так необхідна нашій державі.

Ефективну імплементацію Угоди про асоціацію у системі правового регулювання України забезпечує національне конституційне законодавство. Конституція України визначає, що міжнародні договори, які парламент визнає обов'язковими, входять до складу національного законодавства (стаття 9). Закон України «Про міжнародні договори України» (частина 2 статті 19) передбачає, що у випадку виникнення суперечностей між положеннями міжнародних договорів, серед яких і Угода про асоціацію, та національними законами, пріоритет надається міжнародним договорам. Тому, після ратифікації Верховною Радою, Угода про асоціацію стала складовою правової системи України та має вищу юридичну силу порівняно з національними нормами у випадку їхньої невідповідності.[47]

У період з 2014 по 2024 роки загальний рівень виконання Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та державами-членами ЄС — з іншого боку, зріс з 72% у 2022 році до 77% у 2023 році, тобто на 5%. Такі дані містить «Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2023 рік». [48]

У 2023 році Україна здійснила неабиякий прорив динамічного розвитку, слідуючи до членства в Європейському Союзі. Рік відзначився виконанням активної роботи, прийняттям історичних рішень як України, так і партнерського ЄС. Європейська Комісія 17 червня 2022 р. надала сім важливих рекомендацій, над якими посилено працював український уряд. Запроваджені реформи мали на меті ефективну модернізацію всіх сфер суспільного життя українців. Серед основних - реформа головних органів судового управління, зміни правил надання аудіовізуальних медіа-послуг, реформа Конституційного Суду України, протидія і запобігання корупції, боротьба з шахрайством і відмиванням грошей, впровадження антиолігархічного законодавства, а також удосконалення законодавчої бази про національні меншини.

База нормативно-правових актів – Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка була укладена у 2014 році, кількісно поповнилась 2023 року. У галузі євроінтеграції за секторами українська сторона досягла прогресу на 77%. До них належать галузі: енергетики, цифровізації, економіки, митної справи, юстиції, свободи та безпеки. Влітку 2023 року Європейська Комісія проміжним етапом оцінила виконання Україною семи рекомендацій, високо оцінила зусилля України, відзначивши прогрес і високу динаміку впровадження євроінтеграційних реформ у безпрецедентно важких умовах військового стану.

У 2023 році прогрес виконання завдань в рамках Угоди про асоціацію становить 88%. При цьому, Кабінетом Міністрів України виконано 86% завдань. Загальний прогрес за 2014-2023 рр.:

- Кабінет Міністрів України – 75% заходів виконано.
- Верховна Рада України – 64% заходів виконано.
- Інші органи державної влади – 62% заходів виконано (рис. Г.3.).

Також опубліковано загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію за сферами (рис. Г.4.). Він засвідчує, що головні прогреси відбулися в таких сферах як: захист прав споживачів, соціальна політика та трудові відносини, громадське здоров'я та санітарні/фіто санітарні заходи.

14 грудня 2023 р. під час саміту Європейської Ради лідери ЄС ухвалили визначально-історичне рішення про відкриття переговорів про вступ із Україною. Таким чином Європейська спільнота підтвердила своє прагнення бачити Україну у сім'ї вільних і демократичних країн Європейського континенту.[48]

Отож основними напрямкам реалізації «Спільного доробку» ЄС в Україні на даному етапі є:

1. Економічна інтеграція та торгівля
- Україна активно просувається в напрямку поглиблення економічної взаємодії з Європейським Союзом. Це передбачає оновлення правил доступу до ринку ЄС у межах Угоди про асоціацію, особливо в контексті поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ). Основними завданнями інтеграції до європейського ринку визначено:
- Завершення консультацій для лібералізації торгівлі згідно зі статтею 29 Угоди про асоціацію.
 - Входження України до європейської політики з безкоштовного роумінгу.

- Ведення переговорів щодо підписання угоди АСАА, яка стосується визнання промислової продукції та її відповідності європейським стандартам.

- Долучення до єдиної зони платежів у євро (SEPA).

Ці дії мають на меті забезпечити повноцінну участь України у внутрішньому ринку ЄС.

2. Цифрова трансформація

Україна та ЄС активно співпрацюють у сфері цифрових трансформацій. Зокрема, реалізуються проекти щодо розвитку широкосмугового доступу до Інтернету та підтримки електронних комунікацій. Міністерство цифрової трансформації України спільно з Генеральним директором «Коннект» Європейської Комісії працює над інтеграцією України до Єдиного цифрового ринку ЄС. [50]

3. Регіональний розвиток та транскордонне співробітництво

На регіональному рівні реалізація проектів відбувається завдяки фінансовим інструментам Європейського Союзу, серед яких Європейський інструмент сусідства і партнерства, а також фінансова підтримка таких установ, як Європейський інвестиційний банк і Європейський банк реконструкції та розвитку. Україна долучається до спільних програм прикордонного співробітництва, що сприяє покращенню інфраструктури, зміцненню економічних відносин і розвитку соціальної сфери прикордонних територій.[51]

4. Інноваційно-інвестиційна діяльність

Співпраця України та ЄС у сфері інноваційно-інвестиційної діяльності спрямована на розвиток науково-дослідних проектів, підтримку стартапів та залучення інвестицій у високотехнологічні галузі. Це дозволяє Україні підвищити конкурентоспроможність економіки та інтегруватися у європейський науково-технологічний простір.

Проте не зважаючи на позитивні тенденції реалізації «Спільного доробку» ЄС в Україні, у ході поступового застосування *acquis* ЄС прослідковується кілька негативних тенденцій:

- неготовність нашої судової влади застосовувати і ефективно здійснювати міжнародні норми у своїх рішеннях. Оскільки ефективне застосування положень Угоди про асоціацію буде залежати від розуміння національними суддями не тільки її положень, а й *acquis* ЄС, принципів і доктрини права, а також рішень Судів ЄС.
- неготовність українського населення пройти через довгий і іноді болючий процес політичних, економічних і правових реформ, визначених в Угоді про асоціацію, та сприяти подоланню корупції і встановленню верховенства права в нашій державі.

Попри все, Угода про асоціацію задає Україні дуже чіткий вектор руху. Це своєрідна програма змістовних та системних реформ політичної, правової та економічної систем України. А також переосмислення історичного і культурного напрямку в розвитку нашої держави, котра має всі шанси успішно реалізуватися та стати головним провідником до євроінтеграції України.

ВИСНОВОК

Зовнішньоекономічна політика України відіграє одну з ключових ролей у формуванні національної економічної стратегії, адже саме через неї відбувається інтеграція держави у світову економічну систему, стимулюється розвиток внутрішнього виробництва, залучаються іноземні інвестиції, розширюються ринки збуту української продукції та створюються нові можливості для підвищення добробуту населення. У сучасних умовах, з огляду на глобалізаційні процеси, активізацію транснаціональних потоків капіталів, знань і технологій, а також зростання конкуренції на світових ринках і серйозні геополітичні виклики, зовнішньоекономічна політика України потребує цілісного, гнучкого, збалансованого та модернізованого підходу, орієнтованого на досягнення як короткострокових, так і довгострокових результатів.

У межах проведеного дослідження підтверджено, що основними чинниками, які визначають актуальний стан зовнішньоекономічної політики України, є: стратегічний курс на європейську інтеграцію, потреба у вдосконаленні нормативно-правової та інституційної бази зовнішньоторговельного регулювання, складна безпекова ситуація, зумовлена агресією з боку Російської Федерації, необхідність адаптації до вимог європейського ринку, а також трансформація логістичних маршрутів, структури промисловості, фінансових потоків та міжнародних зв'язків. Особливу увагу привертає зміна торговельного балансу країни — зменшення обсягів експорту та зростання імпорту критичних товарів, що істотно вплинуло на макроекономічну стабільність України.

Однак, незважаючи на ці негативні обставини, Україна зберігає стратегічний вектор розвитку, зосереджений на посиленні конкурентоспроможності своєї продукції, диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків, інтеграції до міжнародної торгівельної системи на засадах рівноправного партнерства. Результати дослідження

свідчать, що модернізація зовнішньоекономічної політики повинна здійснюватися за такими ключовими напрямками: гармонізація законодавства з нормами ЄС, інституційне посилення державних органів, що відповідають за міжнародне співробітництво, підтримка інвесторів, лібералізація процедур ведення бізнесу, цифровізація митних процесів, забезпечення прозорості регуляторного середовища та розвиток інфраструктури, що сприятиме експорту.

Зокрема, стратегічна мета держави — наближення до Європейського Союзу — вимагає глибокої трансформації зовнішньоекономічної політики у бік дотримання стандартів «Спільного доробку» ЄС. Це передбачає перегляд митної політики, лібералізацію торговельного режиму, створення сприятливого клімату для малого та середнього бізнесу, який є основою сталого економічного зростання в країнах ЄС. Водночас важливо враховувати не лише вимоги європейського законодавства, а й потребу у захисті вітчизняного виробника та реалізації національних економічних інтересів, особливо в умовах гібридних загроз та нестабільності глобальної економіки.

Успішна реалізація зовнішньоекономічної політики потребує комплексного та міжгалузевого підходу. Поряд із фінансовими, митними чи інвестиційними заходами, слід враховувати і соціальні аспекти: створення робочих місць, підвищення рівня заробітної плати, регіональну підтримку, захист прав працівників, розвиток підприємницької ініціативи. Це забезпечить стабільність і передбачуваність для бізнесу, а також сприятиме зростанню економічної активності в регіонах. Також необхідно впроваджувати дієві механізми стимулювання експорту, підтримки інновацій та перетворення України з експортера сировини на постачальника продукції з високою доданою вартістю.

Окрему увагу слід приділити питанням регіоналізації зовнішньоекономічної політики. Враховуючи неоднорідність економічного

розвитку регіонів, доцільно підтримувати локальні ініціативи, спрямовані на зміцнення експортного потенціалу, розвиток кластерної інфраструктури, формування бізнес-мереж, залучення місцевих громад до міжнародних проєктів. Регіони мають стати точками росту нової економіки, орієнтованої на високотехнологічне виробництво та ефективне використання ресурсів.

Застосування аналітичних інструментів — зокрема, кореляційно-регресійного аналізу — дозволило виявити закономірності у динаміці зовнішньої торгівлі, що створює передумови для побудови ефективних прогнозів і стратегічного планування. Системна аналітика має стати невід’ємною складовою зовнішньоекономічної політики, дозволяючи уникати ситуативних помилок і краще розуміти потреби зовнішніх ринків.

Підсумовуючи проведені дослідження, можна дійти висновку, що зовнішньоекономічна політика України є багатогранною, динамічною і вимагає стратегічного бачення. Вона не може залишатися інерційною — особливо в умовах війни, глобальних трансформацій та інтеграційних викликів. Необхідно активно впроваджувати інноваційні підходи до регулювання зовнішньоекономічної діяльності, враховувати кращі міжнародні практики, посилювати координацію між центральною та місцевою владою, бізнесом і громадськістю. Це дасть змогу створити конкурентоспроможну, відкриту та безпечну економічну систему, здатну відповідати на сучасні виклики та забезпечити гідне місце України у світовому економічному просторі.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. Новіков О. Є., Садрідінов Т. Ш. Систематизація наукових поглядів щодо визначення сутності терміна «зовнішньоекономічна діяльність». *Вісник Хмельницького національного університету*. 2014. №2. С.186-195.
2. Міністерство закордонних справ України. Зовнішня політика України: реалії та перспективи. *Політика і час*. 2004. №1. С. 9-15
3. Беляєв О.О., Бабело А.С. Економічна політика: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2004 287 с.
4. Господарський кодекс України станом на 16 січня 2003 року № 436-IV. / Верховна Рада України. 2003. 144 с.
5. Гордуновський О. М. Особливості зовнішньоекономічної політики України. *Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки*. 2015. №3. С. 22–29.
6. Улида В. Ю. Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*. 2015. №2. С. 132–139.
7. Завгородній А. В. Регіональні особливості організації зовнішньоекономічної діяльності. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. №4. С. 145–152.
8. Мельник А. О. Трансформація складових зовнішньоекономічної політики України в умовах світової економічної кризи. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2012. №1. С. 14–16.
9. Федосєєва Г. С. Особливості реалізації зовнішньоекономічної політики на сільськогосподарському ринку: проблемні аспекти та перспективи. *Бізнес Інформ*. 2018. №2. С. 60 – 64.
10. Домбровська С. М. Напрями державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник НУЦЗУ. Серія: Державне управління*. 2017. №1. С. 114-119.

11. Вороніна Ю. Є. Система державного управління зовнішньоекономічною діяльністю. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету*. 2018. №2. С.487 – 489
12. Білоус О. Іноземні інвестори вивели з України понад 1,5 млрд доларів. *Інформаційний портал «РБК-Україна»*. 2020. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/news/inostrannyeinvestory-vyveli-ukrainy-1-5-1594806915.html> (дата звернення: 26.03.2025 р.)
13. Батракова Т., Фоменко С. Сучасний стан зовнішньої торгівлі України в умовах економічної нестабільності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. №4. С. 56-62.
14. Дуляба Н. І., Далик В. П. Розвиток зовнішньої торгівлі України в умовах глобальної нестабільності. *Ефективна економіка*. 2020. №11.
15. Національний банк України. Статистика зовнішнього сектору. Зовнішня торгівля. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>. (дата звернення: 30.03.2025 р.)
16. Зовнішньоекономічні зв'язки України і залучення інвестицій. *Стратегічні пріоритети*. 2018. №3. С. 208-218
17. Крупін В.Є. Роль територіально-виробничих систем у розвитку експортного потенціалу України. Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Розвиток територіально-виробничих систем: зб. наук. праць. Львів: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2007. С. 128-140
18. Кириченко О. А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: підручник. К.: Знання, 2015. 386 с.
19. Кизим М. О., Зінченко В. А. Якість життя населення і зовнішньоекономічна діяльність підприємств: монографія. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2016. 184 с.
20. Козак Ю. Г., Логвінова Н. С., Сіваченко І. Ю. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навч. посібник. К: Центр навчальної літератури, 2016. 792 с.

21. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» №959-ХІІ: станом на 16 квітня 1991 р./ Верховна Рада України. 1991. 377 с.
22. Кулицький С. Питання трансформації української зовнішньої торгівлі на сучасному етапі. *Україна: події, факти, коментарі*. 2015. №23. С. 49–59.
23. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: підручник для ВУЗів / Багрова І. В., Редіна Н. І., Власюк В.Є., Гетьман О.О., за наук. редакцією д.е.н. професора Багрової І. В. Дніпро: ДДФЕІ, 2017. 585 с.
24. Сміяна Л.С. Правові основи зовнішньоекономічної діяльності: навч. посібник. К: КНТ, 2018. 416 с.
25. Віднянський С. Україна – Європейський союз: новий етап взаємовідносин в умовах російсько-української війни 2014-2022 рр. Міжнародні зв'язки України, наукові пошуки і знахідки: міжвідомчий збірник наукових праць. К: Ін-т історії України НАН України, 2022. С. 10-14.
26. OECD-FAO Agricultural Outlook 2020-2029, FAO, Rome/OECD Publishing, Paris, 2020. 330p.
27. Державна служба статистики України. Статистична інформація. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 15.04.2025 р.)
28. Дія.Бізнес. Експорт в умовах війни, 2022 URL: https://export.gov.ua/business_during_war (дата звернення: 17.04.2025 р.)
29. Обух В. Відновити експорт в умовах війни: складно, але життєво необхідно. *Інформаційн еагенство «Укрінформ»*. 2022.URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3449529-vidnovitiekспорт-v-umovah-vijni-skladno-ale-zittevo-neobhidno.html> (дата звернення: 25.04.2025 р.)
30. Дія.Бізнес. ЄС скасував мита на українські товари. 2022 URL: https://export.gov.ua/news/3876-ies_skasuvav_mita_na_ukrainski_tovari (дата звернення: 25.04.2025 р.)
31. Zhukov S.A., International marketing activities of border regions of ukraine in eurointegrational processes. 2010. №10. P.83

32. Домбровська С. М. Напрями державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Вісник НУЦЗУ. Серія : Державне управління*. 2017. №1 С.114-119.
33. Платонова І. О. Теоретичні засади механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 13–14. С.125-129.
34. Акименко О. Ю. Механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності промислового виробництва України: дис. ... к. е. н.: 08.00.03. Львів, 2021. 541 с.
35. Мантур-Чубата О.С. Організаційно-економічний механізм управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємства: дис. ... к. е. н. : 08.00.04. Хмельницький, 2015. 420 с.
36. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: підручник/ Новак В. О., Мостенська Т. Л., Гуріна Г. С., Ільєнко О.В. Київ : Кондор, 2012. 552 с.
37. Горкін А. Соціально-економічна географія: поняття та терміни. Словник довідник. Смоленськ : Ойкумена, 2013. 328 с.
38. Богун В. Правові аспекти здійснення зовнішньоекономічної діяльності в Україні. *Право України*. 1998. №4.
39. Гордієнко В.О. Проблеми структурної перебудови економіки України: монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. фін. акад., 2012. 200 с.
40. «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» №1678-VII: станом на 16.09.2014 / Верховна Рада України. 2014.
41. «Україна – ЄС: імплементація Угоди про асоціацію». *Підсумки восьмого засідання. Міністерство соціальної політики України*. 2025. URL: <https://old.msp.gov.ua/news/24599.html> (дата звернення: 29.04.2025 р.)
42. «Національна економічна стратегія України до 2030 року» URL: <https://nes2030.org.ua/#rec246061582> (дата звернення: 29.04.2025 р.)

43. Закон України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі»: № 250-VI станом на 10.04.2008 р./ Верховна Рада України. 2008.
44. Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі 2017–2021 рр.). *Розпорядження Кабінету Міністрів України No 1017-р станом на 27 грудня 2017 р. Офіційний вісник України* 2018. №11. С. 15. Ст. 398.
45. Указ Президента України «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України»: №448 станом на 26 серпня 2021 р./ *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (дата звернення: 02.05.2025 р.).
46. Спецпроект EDERA та Міжнародного фонду «Відродження» "Угода про асоціацію Україна-ЄС". URL: <https://ed-era.com/projects/eu-agreement/> (дата звернення: 02.05.2025 р.)
47. Закон України «Про міжнародні договори»: № 2042-IX станом на 15 лютого 2022 р. / Верховна Рада України. 2022. 540 с.
48. «Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2023 р.». URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/wp-content/uploads/Zvit-pro-vykonannya-Ugody-pro-asotsiatsiyu-mizh-Ukrayinoyu-ta-YEvropejskym-Soyuzom-za-2023-rik.pdf> (дата звернення: 02.05.2025 р.)
49. Сидоренко С. Спільне засідання Єврокомісії та кабінету міністрів України. *Українське інтернет-ЗМІ*. 2025. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2025/02/24/7205766/>
50. «Україна та ЄС — надійні стратегічні партнери на шляху цифрових трансформацій» / *Прес-офіс Міністерства. Міністерство цифрової трансформації України*. 2021. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-yes-nadijni-strategichni-partneri-na-shlyahu-cifrovih-transformacij?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 04.05.2025 р.)

51. Приходько В.П. Міжнародна співпраця регіонів в контексті зближення України та ЄС: зовнішньоекономічні, інвестиційні та управлінські аспекти: аналітична записка. Ужгород: Національний інститут стратегічних досліджень. 2014.
52. Duleba A. Differentiated European Integration of Ukraine in Comparative Perspective. *East European Politics and Societies*. 2022. Vol. 36. P. 391–412.
53. Botelho J., Marques M., Ostaeyen A. Political-Economic Paradigm of EU Enlargement: The Case of Ukraine. *Journal of Eastern European and Central Asian Research*. 2024. Vol. 11 No. 1. P. 98–112.
54. Ukraine's EU Integration: A Long Way Home. *Intereconomics*. 2022. Vol. 57. P. 165–170.
55. Ukraine's European Integration in the Context of Russian Aggression. In: *Integration Processes in the 21st Century*. Springer, Cham. 2023. P. 223–237.
56. OECD Economic Outlook 2023. Volume 2023/1. Paris: OECD Publishing, 2023. 280 p.
57. Wilson A. Ukraine and the Post-Soviet Space: Between Russia and the EU. London: Hurst Publishers, 2023. 358 p.
58. Korosteleva E. Re-imagining Resilience in EU Foreign Policy: Ukraine and the Eastern Partnership. *Journal of Common Market Studies*. 2021. Vol. 59(5). P. 1125–1141.
59. Delcour L. The EU and Ukraine: Between Deep Integration and Geopolitical Containment. *European Foreign Affairs Review*. 2019. Vol. 24(3). P. 301–318.
60. Emerson M., Blockmans S. Ukraine's Association Agreement with the EU: A New Legal Instrument of Integration without Membership. CEPS. Brussels. 2017. 110 p.
61. Koval L. Europeanisation in Eastern Partnership Countries: The Case of Ukraine. *Europe-Asia Studies*. 2021. Vol. 73(6). P. 1012–1030.

ДОДАТКИ

Додаток А

Огляд зарубіжної літератури

1. Duleba A., 2022. Differentiated European Integration of Ukraine in Comparative Perspective. East European Politics and Societies, Vol. 36, pp. 391–412

Duleba explores Ukraine's path of differentiated integration with the European Union, comparing it to other Eastern Partnership countries. The article discusses how Ukraine's unique political and geopolitical context has shaped its relationship with the EU, emphasizing the role of domestic reforms and external pressures in defining integration dynamics.

2. Botelho J., Marques M., Ostaeyen A., 2024. Political-Economic Paradigm of EU Enlargement: The Case of Ukraine. Journal of Eastern European and Central Asian Research, Vol. 11(1), pp. 98–112

This paper examines EU enlargement through the lens of Ukraine's accession ambitions. It investigates the balance between geopolitical interests and economic conditions, and how the EU navigates candidate countries' readiness while considering broader strategic concerns. Ukraine's ongoing reforms and security challenges are central to this analysis.

3. Ukraine's EU Integration: A Long Way Home. Intereconomics, 2022, Vol. 57, pp. 165–170

This article discusses the complexities and delays in Ukraine's EU integration. It argues that despite growing alignment with EU standards, Ukraine faces institutional challenges, external aggression, and fluctuating political will. The paper underscores the need for sustained EU support and clear incentives for reform.

4. Ukraine's European Integration in the Context of Russian Aggression. In: Integration Processes in the 21st Century. Springer, Cham, 2023. pp. 223–237

The chapter investigates Ukraine's integration process against the backdrop of Russian military aggression. It highlights how security concerns have accelerated some aspects of integration, especially in defense and energy, while also testing the resilience of European solidarity. The authors advocate for a security-integrated approach to EU enlargement.

5. OECD Economic Outlook 2023. Volume 2023/1. Paris: OECD Publishing, 280 p.

The OECD report provides comprehensive macroeconomic forecasts and includes a section on Ukraine's war-affected economy. It analyzes recovery prospects, foreign investment, inflation trends, and labor market shifts, stressing the importance of institutional reforms and international assistance for sustainable growth.

6. Wilson A., 2023. Ukraine and the Post-Soviet Space: Between Russia and the EU. London: Hurst Publishers, 358 p.

Wilson explores Ukraine's strategic position between Russia and the EU, focusing on its evolving foreign policy identity. The book delves into post-Soviet transformation, democratic struggles, and competing geopolitical narratives. It provides a historical context for understanding Ukraine's integration efforts and resistance to authoritarian influence.

7. Emerson M., Blockmans S., 2017. Ukraine's Association Agreement with the EU: A New Legal Instrument of Integration without Membership. CEPS, Brussels, 110 p.

This work analyzes Ukraine's Association Agreement with the EU as an innovative framework enabling deep integration without full membership. The authors evaluate legal harmonization, institutional cooperation, and sectoral convergence, highlighting how the agreement serves as a transitional model for EU engagement with non-member states.

8. Koval L., 2021. Europeanisation in Eastern Partnership Countries: The Case of Ukraine. Europe-Asia Studies, Vol. 73, No. 6, pp. 1012–1030

Koval examines the process of Europeanisation in Ukraine, addressing the adaptation of EU norms, standards, and practices. The article explores domestic capacity, institutional inertia, and external support as key variables influencing the success of reforms. It situates Ukraine within the broader Eastern Partnership context.

9. Korosteleva E. (2021). Re-imagining Resilience in EU Foreign Policy: Ukraine and the Eastern Partnership. *Journal of Common Market Studies*, Vol. 59(5), pp. 1125–1141

Korosteleva critically assesses how the European Union has framed its resilience agenda in the context of the Eastern Partnership, with particular attention to Ukraine. The article highlights the shift from normative power to more pragmatic foreign policy strategies, examining the EU's efforts to support Ukraine's state-building and societal resilience amid conflict and reform.

10. Delcour, L. (2019). The EU and Ukraine: Between Deep Integration and Geopolitical Containment. *European Foreign Affairs Review*, Vol. 24(3), pp. 301–318

This article explores the EU's dual strategy toward Ukraine: promoting deep integration through the Association Agreement while managing geopolitical tensions with Russia. Delcour evaluates how conditionality and capacity-building intersect with Ukraine's internal political dynamics, emphasizing the limits of EU influence in contested regions.

Annotation

Yakovenko N.O. "Trends in Ukraine's foreign economic policy." Manuscript. Qualifying bachelor's thesis on specialty 292 "International Economic Relations", 2025.

The work explores the structure, features, and modernization mechanisms of Ukraine's foreign economic policy during its convergence with the European Union. The author analyzes theoretical aspects and global trends in external economic governance, focusing on the implementation of international trade and investment tools.

A separate section of the study is dedicated to analyzing the current dynamics of Ukraine's foreign economic policy, including export and import performance, policy tools, and regulatory mechanisms. The thesis evaluates the effectiveness of implemented measures and studies the impact of war-related challenges on Ukraine's trade and investment flows.

The author also examines EU legal frameworks and evaluates how Ukraine's strategy aligns with the requirements of European integration, including the application of the EU acquis. Based on this research, recommendations are proposed for enhancing Ukraine's external economic activity and strengthening the country's presence on global markets.

Key words: foreign economic policy, export, import, European integration, state regulation, international competitiveness, investments.

Year: 2025

Додаток В

Таблиця В.1. - Класифікація суб'єктів ЗЕД за різними критеріальними ознаками

Ознака кваліфікації	Суб'єкти ЗЕД
За рівнями економічної діяльності	Мікроекономічний
	Макроекономічний
	Міждержавний або наддержавний
За характером власності	Приватні
	Кооперативні
	Державні
За обсягом операцій	Великі
	Середні
	Малі
За належністю капіталу	Національні
	Змішані
	Іноземні
За правовим статусом	Повні товариства
	Товариства з обмеженою відповідальністю
	Акціонерні товариства відкритого та закритого типу
	Командитні товариства
За сферою господарської діяльності	Промислові
	Сільськогосподарські
	Торгові
	Транспортні
	Страхові
	Посередницькі
	Туристичні

Джерело: [22]

Додаток В

Таблиця В.2. - Товарна структура зовнішньої торгівлі України за I квартал 2022 року.

Товарні групи	Експорт				Імпорт			
	за I квартал, тис. дол.. США	у % до I кварталу попередн ього року	за березень, тис. дол.. США	у % до березня попередн ього року	за I квартал, тис. дол.. США	у % до I кварталу попередн ього року	за березень, тис. дол.. США	у % до березня попередн ього року
Усього	14100691,4	102,9	2654092,1	-49,3	12378035,7	137,7	1754291,4	-72,1
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	300248,3	119,3	53368,7	-44,2	300796,2	85,9	30657,1	-77,8
II. Продукти рослинного походження	3734197,4	149,5	498185,0	-47,6	560139,3	77,1	98819,1	-66,1
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	1672933, 1	108,4	199900,2	-58,0	64703,2	72,6	6235,7	-84,1
IV. Готові харчові продукти	810357,1	90,2	89981,9	-72,6	543148,6	75,7	61131,1	-79,9
V. Мінеральні продукти	1581857,6	80,3	532937,6	-28,1	3981231,5	146,4	741017,4	-34,0
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	497145,4	103,6	55999,8	-67,6	2045914,1	96,6	267013,4	-31,4
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	218547,6	88,8	41680,5	-53,7	766404,1	78,0	64955,7	-84,4
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	37637,7	87,2	11509,0	-30,3	54962,0	75,8	8373,4	-69,5
IX. Деревина і вироби з деревини	466049,3	112,9	153332,9	-6,2	71598,3	97,9	3909,9	-87,0
X. Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	93019,5	86,4	16166,7	-60,8	205514,6	86,9	16991,9	-87,8
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	193897,8	97,9	59974,1	-10,6	453769,7	79,4	54326,6	-76,5

Продовження додатку В

ХІІ. Взуття, головні убори, парасольки	43614,4	92,1	11784,3	-34,6	122172,5	67,0	9497,8	-86,8
ХІІІ. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	102613,6	87,2	20029,5	-58,0	139694,1	141,2	11638,4	-83,0
ХІV. Перли природні або культивовані, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	15413,5	53,8	4396,5	-32,6	28379,1	52,9	571,5	-97,2
ХV. Недорогоцінні метали та вироби з них	2771584,8	90,2	441532,2	-66,4	700335,9	90,8	55892,7	-82,1
ХVІ. Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	1132691,5	89,9	356252,2	-26,3	2399634,6	82,9	202117,6	-83,0
ХVІІ. Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	102518,7	70,4	12015,2	-77,3	1093391,3	68,7	47951,7	-93,4
ХVІІІ. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	41431,1	107,7	20120,9	3,6	206521,8	63,7	22259,6	-84,4

Джерело: складено автором на основі [27]

Додаток В

Таблиця В.3. - Обсяги експорту-імпорту товарів за перший квартал 2022 року у регіональному розрізі

Регіон	Експорт			Імпорт			Сальдо
	у % до I кварталу попереднього року	у % до загально го обсягу	тис. дол.. США	у % до I кварталу попереднього року	у % до загального обсягу	тис. дол.. США	
Вінницька	320012,9	131,3	2,3	126443,6	81,8	0,9	193569,3
Волинська	206193,2	121,6	1,5	338291,0	101,9	2,4	-132097,7
Дніпропетровська	2093542,7	80,0	14,8	1144947,5	97,8	8,1	948595,2
Донецька	1073053,1	82,2	7,6	487602,8	132,0	3,5	585450,4
Житомирська	169088,2	97,7	1,2	138880,9	100,3	1,0	30207,4
Закарпатська	542611,0	141,0	3,8	382717,8	98,5	2,7	159893,1
Запорізька	854387,2	85,1	6,1	362410,0	85,7	2,6	491977,2
Івано-Франківська	253881,8	95,6	1,8	211117,3	110,6	1,5	42764,5
Київська	550763,7	115,9	3,9	963547,8	80,0	6,8	-412784,1
Кіровоградська	220220,5	98,7	1,6	55536,4	89,4	0,4	164684,1
Луганська	27104,2	68,8	0,2	36894,9	58,7	0,3	-9790,7
Львівська	763482,3	124,6	5,4	1045868,5	106,3	7,4	-282386,1
Миколаївська	802112,5	167,7	5,7	360177,5	156,6	2,5	441935,0
Одеська	372265,6	152,7	2,6	373986,3	81,5	2,6	-1720,7
Полтавська	668760,1	85,4	4,7	394556,1	123,8	2,8	274204,0
Рівненська	175892,5	126,4	1,2	108013,4	113,2	0,8	67879,1
Сумська	197288,0	87,4	1,4	149287,5	78,5	1,1	48000,5
Тернопільська	173874,4	136,5	1,2	89508,1	77,5	0,6	84366,4
Харківська	277172,4	74,5	2,0	347248,8	61,7	2,5	-70076,4
Херсонська	60691,3	90,3	0,4	37480,2	67,8	0,3	23211,1
Хмельницька	226550,5	108,4	1,6	119776,7	87,8	0,8	106773,7
Черкаська	239233,3	150,5	1,7	215883,3	81,2	1,5	23350,1
Чернівецька	60790,0	127,6	0,4	50175,9	120,6	0,4	10614,1
Чернігівська	228129,4	77,4	1,6	82636,2	82,3	0,6	145493,2

Джерело: складено автором на основі [27]

Таблиця В.4. – Види ліцензій за призначенням

Види ліцензій	Призначення
Ліцензії для промисловості та виробництва	Цей вид дозволу надається підприємствам, що займаються виробничими процесами або промисловими операціями, наприклад, на видобуток корисних копалин, виготовлення продукції, обробку металів, хімічне виробництво.
Ліцензії для торгівлі та послуг	Ці ліцензії потрібні для компаній, які займаються торговими операціями або надають різноманітні послуги. Вони включають дозволи на здійснення діяльності для організацій, які працюють у роздрібній або гуртовій торгівлі, а також для надання послуг у таких сферах, як транспорт, охорона, консультування, ІТ-послуги.
Ліцензії у сфері освіти та науки	Підприємства, організації та навчальні заклади, які планують надавати освітні послуги, повинні отримати ліцензію на освітню діяльність. Також це стосується наукових організацій, які займаються дослідженнями та розробками в різних галузях.
Ліцензії у сфері безпеки	До цього виду належать ліцензії для компаній, що надають послуги в галузі охорони, безпеки, а також займаються діяльністю, пов'язаною з використанням зброї та вибухових матеріалів.
Інші ліцензії	Існують також спеціалізовані ліцензії, які необхідні для здійснення діяльності у таких сферах, як медична допомога, гральний бізнес, засоби масової інформації, правоохоронна діяльність та інші. Зазвичай такі дозволи підлягають спеціальним вимогам та контролю.

Джерело: складено автором на основі [20]

Додаток В

Табл. В.5. - Основні напрями вдосконалення зовнішньоекономічної політики України

Складова зовнішньоекономічної політики	Основні завдання
Зовнішньо-торговельна політика	1. Провести коригування імпортного тарифу на готові вироби з урахуванням імпортозаміщення. 2. Стимулювати експорт товарів з високою часткою доданої вартості, у тому числі за рахунок значного розширення практики надання державних гарантій під експортні кредити. 3. Спрощення процедур митного оформлення товарів. 4. Підвищення ефективності системи повернення експортерам заборгованості по ПДВ. 5. Наближення національної системи стандартизації до правил та принципів ЄС і створення державних програм підтримки впровадження цих стандартів.
Політика у сфері стимулювання іноземних інвестицій	1. Вдосконалення інвестиційного клімату шляхом організації взаємодії підприємств та інвесторів. 2. Узгодження системи законодавчих актів, що регулюють залучення іноземних інвестицій. 3. Сприяння міжнародній кооперації та спільному підприємництву. 4. Створення вільних економічних зон з пільговим режимом для інвесторів, що вк
Валютна політика	1. Обмеження кредитування в іноземній валюті суб'єктів в Україні. 2. Підвищення реального валютного курсу гривні. 3. Ефективне управління зовнішнім боргом країни. Припинення практики збільшення заборгованості за рахунок нових кредитів, для обслуговування старих.
Міграційна політика	1. Захист прав іноземців та осіб без громадянства та здійснення державного контролю за використанням іноземної робочої сили з метою захисту національного ринку праці. 2. Забезпечення соціального захисту громадян України, які працюють за межами України. 3. Розвиток міжнародного співробітництва у сфері міграції шляхом розширення системи міждержавних договорів про взаємне працевлаштування громадян та їх соціальний захист. 4. Кодифікація міграційного законодавства завдяки розробленню і прийняттю Міграційного кодексу України, що сприятиме впорядкуванню відповідних юридичних інститутів, усуненню суперечностей у змісті правових норм. 5. Створення міжнаціональних центрів зайнятості, які залучали б робітників і фахівців не лише до Європи, але й до України.

Джерело: [5]

Додаток В

Етапи становлення та розвитку регулювання ЗЕД	Період перетворення	Певна характерність етапу
	Перший період	
	IX - XV ст.	Ознаменовано підписанням міждержавних договорів у сфері міжнародної торгівлі та становленням «князівського законодавства» за часів Київської Русі й політичної роздробленості слов'янських князівств.
	Другий період	
	XV - XVII ст.	Ознаменовано появою перших кодифікованих актів часів Литовської держави, Речі Посполитої, що регулювали окремі аспекти ЗЕД; розвитком торговельного та митного законодавства Козацько-гетьманської держави; розповсюдженням Магдебурзького права в Україні, яке надавало широкі повноваження містам у сфері торгівлі.
	Третій етап	
	XVIII ст. – 1917 р.	Подальший розвиток законодавства, що забезпечував здійснення ЗЕД господарюючих суб'єктів у період перебування українських земель у складі Російської імперії.
	Четвертий етап	
	1917-1918 рр.	Ознаменовано створення законодавства у сфері ЗЕД за часів боротьби за українську державність у форматі Української народної Республіки.
	П'ятий етап	
	1919-1985 рр.	Ознаменовано обмеженням ЗЕД, перебуванням українських земель у складі СРСР, який позиціонував себе як самодостатню державу.
	Шостий етап	
	1986-1991 рр.	Період соціально-економічної перебудови в СРСР, поява перших нормативних актів у сфері ЗЕД, спрямованих на відкриття національних ринків для доступу іноземних товарів та капіталу, початок активної експортно-імпоротної діяльності, в тому числі з країнами капіталістичного світу.
	Сьомий етап	
	1991-2003 рр.	Формування національного законодавства у сфері ЗЕД в умовах незалежності з одночасним пошуком моделі державного регулювання ЗЕД та вектору зовнішньоекономічних та зовнішньоторговельних відносин.
	Восьмий етап	
	2003-2008 рр.	Ознаменовано цілеспрямованою інтеграцією України до світової організації торгівлі та відповідною систематизацією та адаптацією вітчизняного законодавства у сфері ЗЕД.
	2008 - до сьогодення	Ознаменовано гармонізацією вітчизняного законодавства з вимогами ЄС, активізацією зовнішньоторговельних відносин в умовах інтеграції.

Табл В.6. - Періодизація становлення та розвитку регулювання зовнішньоекономічної діяльності
Джерело: [34]

Додаток Г

Візія, стратегічна мета, індикатори та пріоритетні кроки напрямку «Міжнародна економічна політика та торгівля»

ВІЗІЯ НАПРЯМКУ: Україна – впливовий регіональний суб'єкт міжнародних економічних відносин, надійний економічний партнер у світі та приклад розвитку для країн Східного партнерства

Зв'язок із стратегічними індикаторами	Прямий вплив – Експорт товарів та послуг Другорядний вплив – Реальний ВВП, прямі іноземні інвестиції та бюджет (видаткова частина)			
Стратегічна мета	1. Забезпечити взаємовигідну торгівлю з країнами світу та досягти розширеного доступу до їхніх ринків збуту товарів та послуг	2. Підвищити конкурентоспроможність українських товарів та послуг, створити позитивний імідж країни та забезпечити активну участь українського виробника на міжнародних ринках	3. Модернізувати прикордонну інфраструктуру та забезпечити ефективне митне регулювання	4. Запровадити збалансовану імпорتنу політику з комплексною оцінкою потенційного впливу, яка б стимулювала інвестиційний, а не споживчий імпорт
Стратегічні цілі	- Посилити європейську та Євроатлантичну інтеграцію - Посилити зовнішньо-економічні зв'язки з країнами – стратегічними партнерами України за пріоритетними секторами економіки (ЄС, США, країни Африки, арабські країни Близького Сходу, Китай) - Покращення позиції України у рейтингу OECD country risk classification – до 5, в подальшому до 4 групи ризикованості	- Досягти загального обсягу експорту в розмірі 280–400 млрд дол. США до 2030 року - Досягти частки товарів з високою та середньою доданою вартістю в експорті в розмірі не менше ніж 60% - Підвищити частку МСБ в експорті до 40% - Збільшити бюджет на просування експорту в розмірі 0,5–1% від ВВП	- Зменшити час проходження митних процедур до показника середнього по Європі за Doing Business - Досягти 100% виконання пункту «Митні питання» Угоди про асоціацію між Україною та ЄС	- Потрапити в топ-30 за компонентом «Міжнародна торгівля» рейтингу Doing Business - Підвищити частку інвестиційного імпорту до 30–40%
Пріоритетні кроки	- Виконання та оновлення Угоди про асоціацію з ЄС щодо розширеного доступу України на ринки товарів і послуг, капіталу та праці ЄС, посилення мобільності в рамках New Pact on Migration and Asylum, а також поглиблення секторальної інтеграції з ЄС - Підписання нових торговельно-економічних та угод з стратегічними партнерами України та забезпечення виконання існуючих угод - Забезпечення мінімізації втрат від захисних заходів іноземних партнерів	- Оновлення експортної стратегії - Створення позитивного іміджу українського виробника закордоном - Підвищення рівня інтернаціоналізації бізнесу шляхом посилення спроможності Офісу з просування експорту та Експортно-кредитного агентства - Посилення існуючої мережі представництв укр. бізнесу закордоном шляхом посилення економ. напрямку в закордонних дипломатичних установах - Оновлення митної інформаційної системи та цифровізація митної інфраструктури	- Забезпечення ефективної орг. та функціональної структури митниці - Розбудова та модернізація прикорд. інфраструктури - Забезпечення ефективного адміністрування митних операцій - Узгодження законодавства про митне регулювання із стандартами ЄС - Цифровізація управління інфраструктурою АПП	- Скасування імпорتنих мит на сировину та матеріали, що не виробляються в Україні - Обмеження застосування протекціоністських заходів, які ведуть до зростання собівартості укр. виробників або є приводом для впровадження симетричних/асиметричних заходів проти укр. продукції - Боротьба з недобросовісною конкуренцією

Сторінка 10 | Інформаційно-аналітичний відгук

Підготував: Інститут економічної політики

Рис. Г.1. – Представлення стратегічних цілей Національної стратегії 2030 в розділі «Міжнародна економічна політика та торгівля»

Джерело: [42]

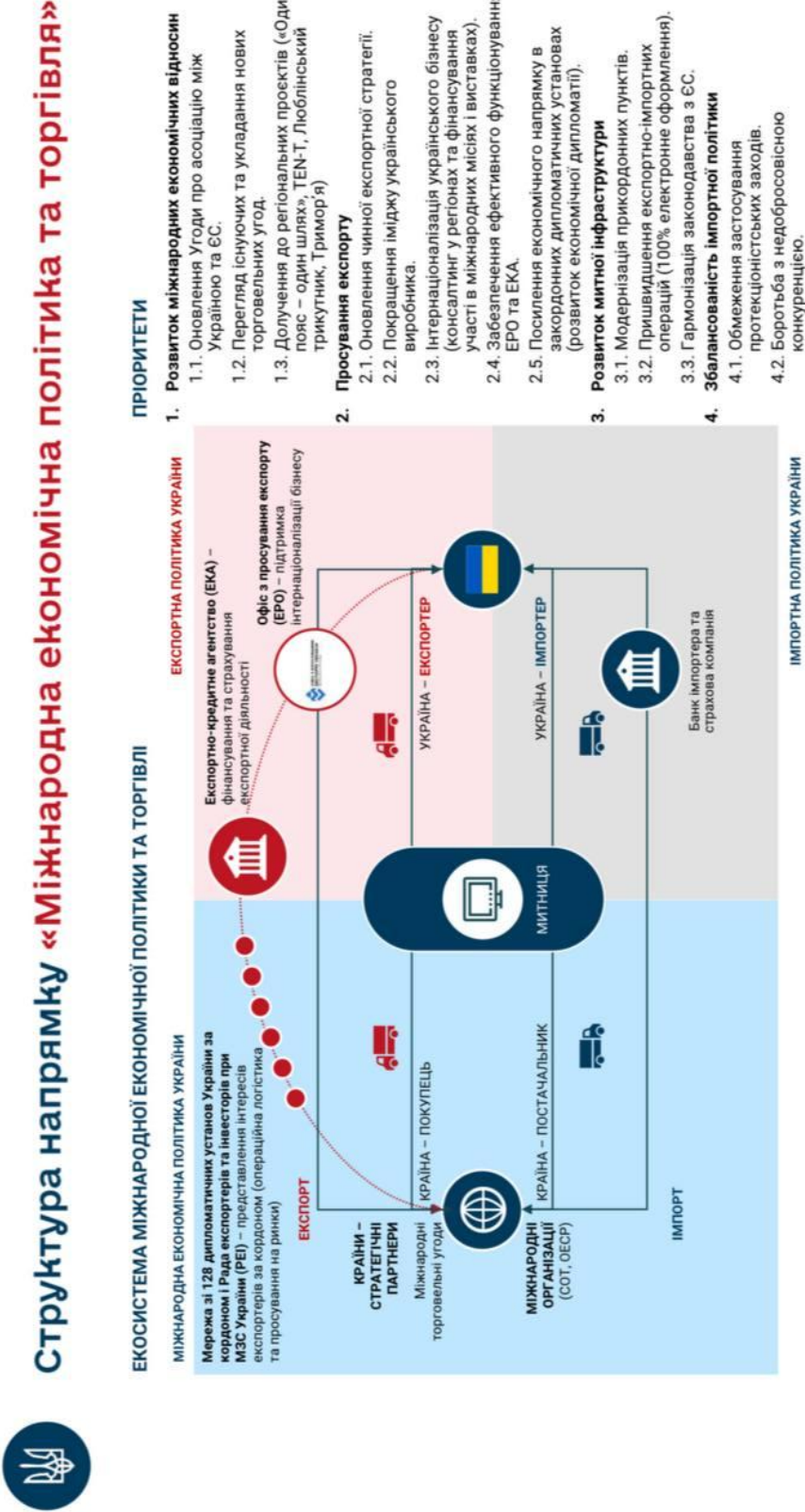

Рис.Г.2. - Структура напрямку «Міжнародна економічна політика та торгівля» Національної економічної стратегії 2030
Джерело: [42]

Додаток Г

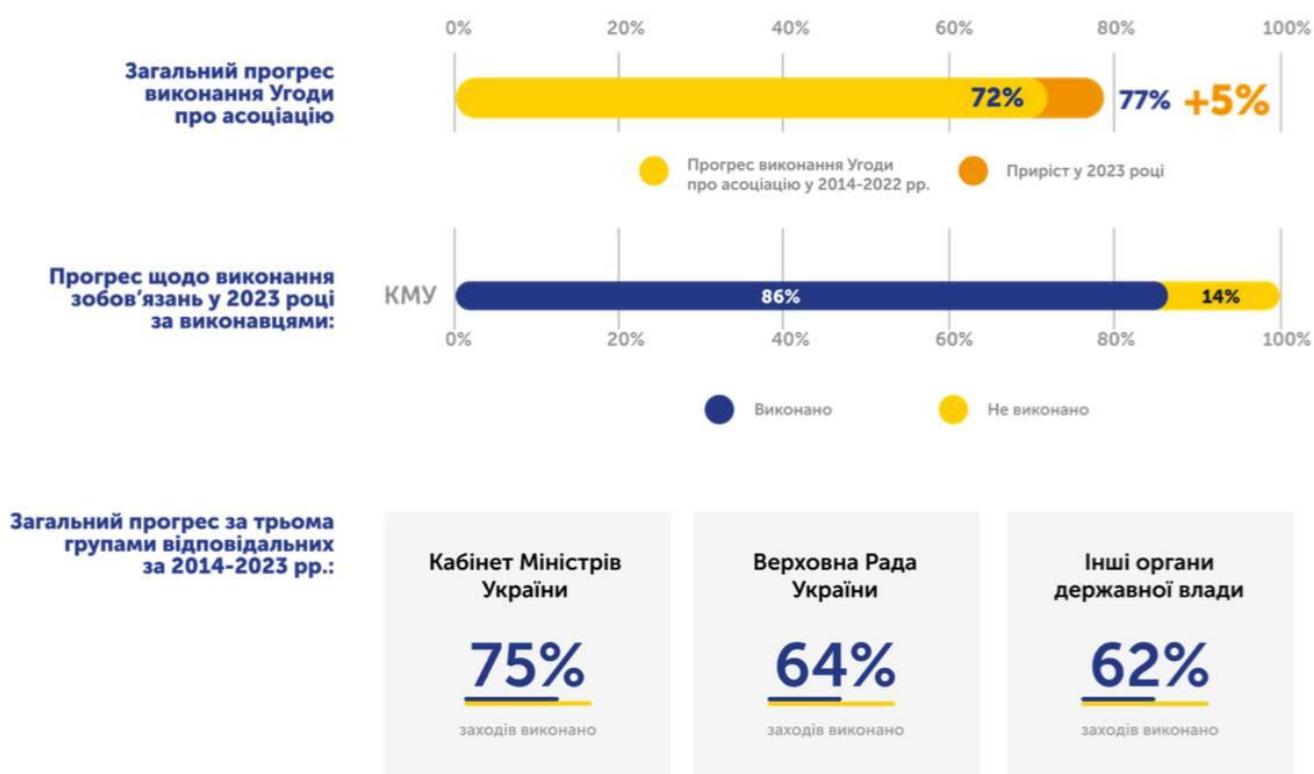

Рис.Г.3. Прогрес виконання угоди про асоціацію за 2023 рік

Джерело: [48]

ЗАГАЛЬНИЙ ПРОГРЕС ВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ ЗА СФЕРАМИ

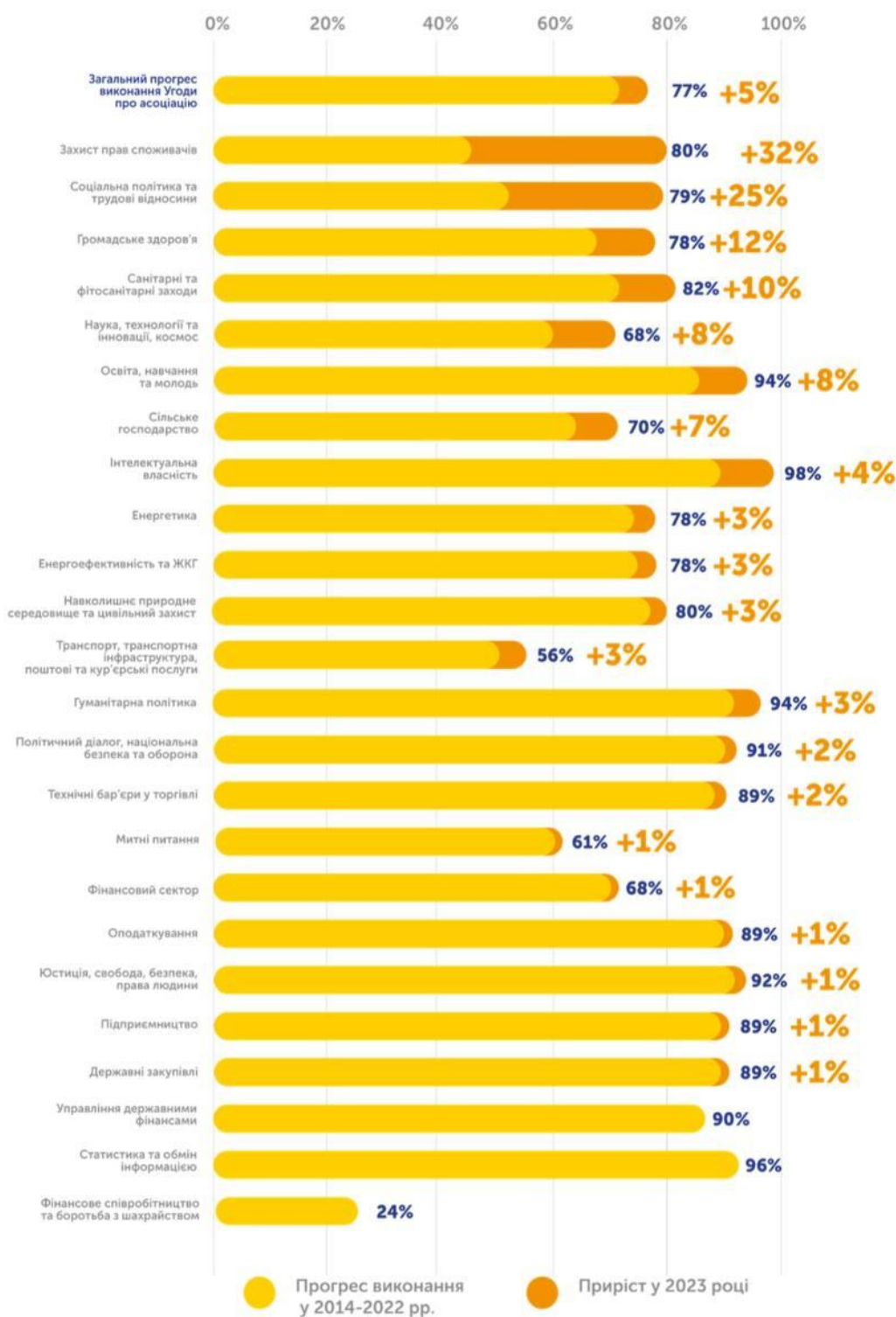

Рис. Г.4 - Загальний прогрес виконання Угоди про асоціацію за сферами

Джерело: [48]